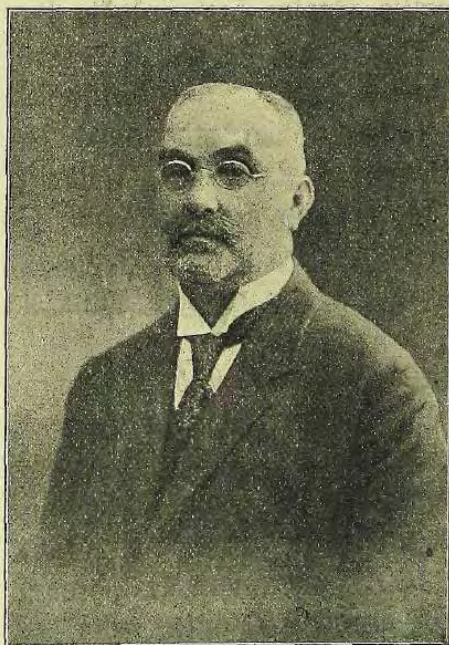

BROJ 2. U ZAGREBU, 1. VELJAČE 1914. GOD. XXXVIII.

ŠUMARSKI LIST

Pretplata za nečlanove K 12 na godinu -- Članovi šumar. društva dobivaju list besplatno. — Članarina iznaša za utemeljitelja K 200. — Za članove podupirajuće K 20. — Za redovite članove I. razreda K 10 i 2 K pristupnine. — Za lugarsko osoblje K 2 i 1 K pristupnine i za »Šum. list« K 4 u ime preplate. — »Lugarski viestnik« dobivaju članovi lugari badava. Pojedini broj »Šum. lista« stoji 1 K. Članarinu i preplatu na list prima predsjedništvo društva.

Uvrstbina za oglase: za 1 stranicu 16 K; za pol stranice 9 K; za trećinu stranice 7 K; četvrt stranice 6 K. — Kod višekratnog uvrštenja primjereni po:

laury min. parizetnik

Vinko Nagy,

kralj. ministarski savjetnik.

U 11. broju Šumarskog lista od g. 1913. priobćili smo, da je previšnjim riješenjem od 6. listopada 1913. u statusu činovnika upravljajućih hrvatsko-slavonske državne šume stojeći šumarski ravnatelj presv. gospodin Vinko Nagy imenovan kr. ministarskim savjetnikom.

Svatko tko poznaje umne sposobnosti novoimenovanoga presv. gospodina kr. ministarskog savjetnika Vinka Nagya, te njegov prijateljski, službeni i privatni saobraćaj, bio je sigurno tim imenovanjem obradovan, a napose obradovalo je to imenovanje članove hrvatsko-slavonskog šumarskog društva, jer je ovako visoku čast polučio i opet naš domaći sin* vrstan strukovnjak, koji je do sada sve svoje duševne i tjelesne sposobnosti posvetio unapredjenju naše zelene struke.

Vinko Nagy rođen je 25. studenoga 1860. u Daruvaru u Slavoniji. Osnovne i srednje škole polazio je što u svom rodnom mjestu, što u Bjelovaru, Rakovcu, Zagrebu i Osijeku. Strukovnu naobrazbu stekao je na c. kr. visokoj školi za zemljotežtvo u Beču, te na rudarskoj i šumarskoj akademiji u Šcavnici.

Poslije svršenih nauka proveo je šumarsku praksu kod nadšumarskog ureda u Lippi, kod kr. šumarije u Begovom-razdolju i Ogulinu te je godine 1890. položio sa izvrstnim uspjehom državni izpit za samostalno vodjenje šumskog gospodarstva, iza čega mu je povjerena uprava kr. šumarije u Jasenku. Godine 1891. imenovan je pomoćnim taksatorom kod kr. šumarskog ureda u Otočcu, gdje je provadjao prvu 10-godišnju reviziju gospodarskih osnova. Godine 1893. pozvan je na službovanje kr. ug. ministarstvu za poljodjelstvo u Budimpešti, gdje je g. 1894. imenovan nadšumarom, a g. 1897. šumarnikom.

* Od državnih u Hrvatskoj i Slavoniji rođenih šumarskih činovnika polučio je prvi čast kr. ministarskog savjetnika godine 1909. presv. g. Josip Havas.

Početak srpnja 1898. vratio se opet u Hrvatsku kao predstojnik tadašnjeg kr. šumarskog ureda u Otočcu, gdje je godine 1900. bio promaknut na nadšumarnika, a odkuda je koncem godine 1905. opet pozvan na službovanje kr. ug. ministarstvu za poljodjelstvo.

Previšnjim riješenjem od 16. srpnja 1906. podijelilo mu je Njegovo c. i kr. apoštolsko Veličanstvo naslov i značaj šumarskog nadsavjetnika, previšnjim riješenjem od 8. kolovoza 1907. imenovan je šumarskim ravnateljem, dok je napokon previšnjim riješenjem od 6. listopada 1913. imenovan ministarskim savjetnikom.

Za vrijeme svoga službovanja kao predstojnik bivšeg kr. šumarskog ureda u Otočcu djelovao je presv. gosp. V. Nagy uspješno oko promicanja šumskog gospodarstva, a naročito oko podignuća racionalnog izkorišćivanja šuma izgradnjom mnogih šumskih cesta i puteva.

Uvažujući to njegovo nastojanje, izaslalo ga je kr. ug. ministarstvo za poljodjelstvo god. 1899. u Italiju, da obzirom na našu dosta živahnu trgovinu sa Italijom, prouči prilike tamošnjih drvotržišta.

Svojim prijateljskim saobraćajem znao si je steći štovanje i naklonost svih slojeva pučanstva, čega radi je i odlikovan raznim začastnim mjestima. Bio je predsjednikom podružnice gospodarskog društva u Otočcu, bio je član županijske skupštine, upravnog odbora županije ličko-krbavske, županijskog narodno-gospodarstvenog odbora, županijskog školskog odbora, te redovitim članom županijskog karnostnog povjerenstva. Godine 1904. imenovala ga je visoka kr. zem. vlada kr. zemaljskim kulturnim vijećnikom za područje kotara Otočca, a osim toga ga je imenovala članom povjerenstva za državni izpit, osposobljujući za samostalno vodjenje šumskog gospodarstva u Zagrebu. Kr. ug. ministar za poljodjelstvo izdao mu je pismeno priznanje za djelovanje na polju narodnog gospodarstva i javne uprave.

Teško da će se naći koji od šumarskih činovnika, koji bi obnašao toliko začastnih mjesta u javnoj upravnoj službi u Hrvatskoj i Slavoniji.

Želimo presvijetlom gospodinu ministarskom savjetniku Vinku Nagyu, da i na ovom svojem sadanjem visokom mjestu još mnogo godina bude djelovao na korist naše zelene struke.

Prvi šumarski stručni opis i nacrt šuma na Velebitu i Velikoj Kapeli od Dalmatinske medje do Mrkoplja i Ogulina,

prvi šumski red za iste, prvo njihovo razdjeljenje u okružja, šumarije i čuvarije, prvi cjenik za drvenu gradnju iz njih, prve misli o pošumljenju primorskog krša itd.

Po orig. podatcima i nacrtima c. k. ratnog arhiva u Beču i dr., priobćio i vlastitim tumačenjima popratio B. Kosović, kr. zem. šum. nadz. II. raz.

(Nastavak).

II. Preponizni poslušni izvještaj o militarskim šumama slavne ličke graničarske pukovnije, koje leže uz morsku obalu austrijskog Primorja.*

Taj dugački komad zemlje ličkih šuma leži na jadranskom moru u c. kr. austrijskoj Dalmaciji, koju prema podnevu (podne=jug op. pisca) graniči na mletačku Dalmaciju, prema istoku na ravno polje Like i Krbave (u originalu Licca

* Ovaj izvještaj bio je podnešen po Inženjer-majoru Pierkeru mjerničkom odjeljenju, koje ga je podastrlo c. kr. dvor. ratnom vijeću slijedećim dopisom: „Vele-slavno c. kr. dvorsko ratno vijeće! Pošto je kratko vrijeme prije moga dolaska ovamo gospodin Inženjer-oberstar pl. Hemeling tomu velesl. dvorskom ratnom vijeću za moga odsuća podnjeo po inženjer-majoru Pierkeru priposlane nacрте o šumama otočke i jednog dijela ogulinske pukovnije uz k tome spadajući izvještaj (relaciju), to podnašam i drugi nacrt i izvještaj istoga inženjer-majora o šumama ličke pukovnije, koji su ovamo još prije predloženi bili, no koji su bili ovdje pridržani radi toga, da se mogu s onima skupa tamo podastrti. Slavnog c. kr. dvorskog ratnog vijeća najpokorniji sluga: General Harsch. Beč dne 29. srpnja 1766.“ Spis je zaprimljen kod c. kr. dvor. ratnog vijeća pod oznakom 31. Juli. 1766: 829 — 5.

und Carabavia op. pisca), prema sjeveru na otočku pukov-niju, a prema zapadu na more, kao i na uzki kanal, kojega sa jedne strane zatvara venecijski otok Pag.

Te šume leže u dubokim dolinama na najvišima kršnima bregovima, koje doline naliče više dubokim kotlovima (karst-trichter = svrtak, op. pisca) nego li dolinama.

U tim dolinama nalaze se doduše najljepša stabla, ali se k njima nemože prići radi dubljine uvala i strmenitosti bregova a i iskorišćivanje njihovo je vrlo teško i naporno jer se drvo, radi pomanjkanja puteva, mora iz jedne uvale u drugu prevlačiti preko vrlo strmih litica.

Toga radi nemože se iz tih gudura nijedno stablo ne-oštećeno izvući izuzam onih stabala, koja seljak iz njih iznese na svojim ramenima.

Te velike, prostrane i suvisle šume nisu obraštene samo sa drvećem jedne vrsti, nego su obraštene i napunjene raz-nolikim vrstima drveća kao: hrastom, javorom, brestom, ja-senom, makljenom,* bukvom, silnom množinom smreka, jelva, i lipa, koje su sječive i sposobne za brodogradju i inu

* U originalu stoji „Wasseralthen“ za koju riječ nisam mogao doznati pravoga značenja niti kroz botaničare, koje sam pitao, niti sam ju mogao naći u raznim botanikama ni u rječnicima.

Po Bechsteinovoj šumskoj botanici (Gotha 1821) znači, „Olten“ crnu jalšu, no kako ta vrst drva običaje rasti uz vodu, nemože riječ Olten biti istovjetna sa Wasseralthen, jer se prema ovom opisu šuma drvo Wasseralthen nalazi na primorskoj strani Velebita, najviše dakle na skroz suhome tlu.

Takodjer i po priposlanoj mi obavjesti od priznatog alpskog šumskog stručnjaka, ravnatelja šumarske škole u Brucku c. kr. šum. nadsavjetnika Dr. Rudolfa Jugoviza imala bi ta riječ značiti jednu vrst jalše, jer se i englezki kaže za bijelu jalšu „the white alder,“ ali sgornjih razloga nemogu to mnijenje usvojiti.

S istih razloga nemože ta riječ značiti ni topolu, jer se i topola nalazi ponajviše na vlažnima mjestima i na dobrom tlu.

Pošto se riječ „Alter“ nalazi složena sa riječi „Mass“ kao „Massalter“ a znači po Bechsteinovoj botanici klen (acer campestre), koji se zove po istom autoru takodjer i Wasseralter, to je moguće da se je riječ i alber i alter zamenjivalo te govorilo i Wasser-alter. Kako ima baš u Primorju mnogo po rastu i izgledu klenu sasvim sličnih vrsti javora kao *Acer opulifolium* (italum, neapolitanum) i *acer monspensulanum* (makljen), koje rastu na suhom zem-ljištu, to je najvjerojatnije, da riječ Wasseralthen znači koju od ovih vrsti javora klena. (opaska pisca).

gradju. Uz to drveće ima u njima i neizmjerena množina prastarog drveća, koje se više nemože za ništa drugo upotrijebiti, nego samo za trupce za pilenje raznovrstnih dasaka, te za vesla za male i velike brodove, kao i za dužice, šindru, za palenje ugljena i cjepanice, što kada bi se uredno izrađivalo, bi se moglo uz najveći probitak prodati u ces. kraljevske, kao i u tuđe zemlje (u prvom redu daske, dužice i vesla). Na taj način bi se šume očistile od prastarog drveća, koje priječi napredak mladika, a uz to bi se moralo sve upotrijebiti, da se staro drveće odstrani, a mjesto njega da se sadi i uzgaja novi mladik, inače će s vremenom uzmanjkati gradjevnog drva, a i same će šume propadati očevidno, osobito ako seljak, taj graničar — soldat, bude smjeo kao i dosada na nevaljani način po svojoj slobodnoj volji u šumama gospodariti, te sad ovdje sad ondje puno stabala oboriti, koja on, ako nisu sposobna za njegovu porabu, pa makar bila i najzdravija, ostavi da leže i gnijiju, što strašno smeta mladiku.

Kano što se u tima, na moru ležećim šumama, ima obratiti osobita briga na hrastovinu, neće biti sgorega, da se u njima takodjer obustavi i sječa drveća u opće, i da se svakako misli još i na sadnju mladog hrastovog naraštaja, pa stoga u bregovima Oštarska gora, Brušanska gora i Takalica* (kaže se i Takalice, u originalu stoji Takalnica op. pis.), akoprem tude raste po izbor hrastovina za ravnu brodogradju već sama od sebe, trebalo bi naročito nastojati oko toga, da se od godine do godine sadi mlado hrašće umjesto bukve, koja ondje sve više mah preotimlje.

Osobito bi trebalo paziti, da se pod zaštitom staroga drveća brani hrastov mladik od bure tako dugo, dok dovoljno neojača. Hrastici će se ondje vrlo brzo i u jako lijepa stabla razviti, jer je po tim brdinama u zemlji se nalazeći hranivi sok osobito hrašću prijatan, što se vidi i po samima,

* Riječ Takalica dolazi od „takati“ tj. spuzati drvo niz strminu. U ono doba bilo je ondje na podnožju Takalice više pilana (žaga), pa se je k njima niz strmine Takalice drvo „takalo“ od česa je i sama strmina dobila ime. (ep. pisca)

tamo se nalazećima stablima. Dostatnim umnožavanjem mogle bi se s vremenom ondje nedaleko mora imati lijepe hrastove šume, u kojima nebi nikada uzmanjkalo valjane gradje za brodove, dakako kad bi se obraćala dovoljna pažnja njihovoj pomladbi.

Naprotiv pako nebi se trebala za mostove u nutrašnjosti zemlje upotrebljavati uvijek baš hrastovina, nego bi se moglo, kao i u drugim zemljama, u tu svrhu upotrebiti drugo mekano drvo, kad ga i onako imade u izobilju.

Slično se ima i sa Podgorjem (u originalu se veli svuda Padgorje op. pis.) ili tako zvanim predjelom izpod brda, koji se tako zove radi toga, što leži izpod najveće gore Velebita (u orig. stoji Veleviz op. pis.), ili koji se tako zove toga radi, što se prostire izpod neprekidnog niza brda zvanih Catena mundi.

Taj predjel je, kako se kaže, još prije 80 godina bio obrašten najgušćom šumom, a sada mu je najveći dio goljet, te lišen zemlje i drveća radi neredovite i samovoljne sječe u prvašnja vremena.* Tomu ogolećivanju doprinjeo je i ovdje

*Ovo je veoma smjela i skroz nevjerojatna tvrdnja, baš kao i ona poznata tvrdnja nekih, da su Mletčani uništili šumu na primorskoj strani Velebita.

Da je 80 godina prije ovo^g opisivanja velebitskih šuma bila primorska strana Velebita podpuno i gusto šumom obraštena, onda je ta šuma na taj način morala biti izsječena i uništena, a zemlja iz nje do golog kamena odplavljena u tih 80, odnosno još u manje godina! To nemože nitko živ vjerovati, jer se nemože nikako predmijevati, da bi narod, koji je do onda tako lijepo svoje šume čuvao, najedanput se obezglavio i sve oko sebe uništio.

Primorsko žiteljstvo neima baš velikih potreba na ogrjevu i gradji, pak je nerazumljivo, da bi oni išli preko 40.000 jutara šume sa kojih 6.000.000 m³ drvene zalihe i 5.000.000 m³ drva, koje je u to doba ondje prirasti moglo, do temelja uništiti, a da bi uz to ostavili drugu stranu Velebita, do koje su takodjer mogli lahko doći, skroz cijelu i netaknutu, kako se dalje iz ovog opisa vidi.

Sravnilo li sadanji nacrt velebitskih šuma sa onim nacrtom ovog opisivača iz godine 1764. vidimo, da se od onda do danas skoro ni za vlas medja šume pomakla nije. Pa ako se medja šume ni u 150 godina, (dakle u skoro u dvostrukom razdoblju napram razdoblju od onih 80 godina) pomakla nije, mora se logično zaključiti, da onaj narod, koji je šumu za ovo posljednje doba tako sačuvao, nije mogao biti ni prije takav zatornik šume, da bi bio u ciglih 80 god. na hiljade jutara potrebne mu šume do temelja i za sve vijek zabatalio!

Svakako je jasno, da je ova tvrdnja opisivača oprečna onoj tvrdnji o uništenju šuma na primorskoj strani Velebita po Mletčanima, jer ako je bilo po njegovoj tvrdnji još oko godine 1670. u Podgorju dosta i guste šume, onda ju nisu Mletčani uništili bili, te prema tome nestoji ili jedna ili druga tvrdnja.

vladajući vjetar sjeveroistočnjak (bura op. pisca), koji je, jer nije bilo zapreka u proredjenoj šumi, dobio maha, te je preostalo drveće s korenom izčupao, a zemlju odpuhao.

Kroz to je sav predjel opustio tako, da se ništa više neda uzgojiti na onom preostalom razpucanom kamenitom kršu.

Zato bi se uz ino moralo pobrinuti i za to, da se u Podgorju barem u buduće zasadi žir na onima mjestima, na koja je česta kiša i bura sanjela zemlju, a naročito u visokim uvalicama, da se tako i ova morska strana opet ošumi. Na tom zemljištu doduše neće tako brzo hrastova stabla narasti, niti će ona biti ravna i visoka, kao u drugima, za rastenje hrasta prikladnijim predjelima, no to će zemljište bezdvojbeno dati barem grbavo drvo, koje se baš u Primorju za brodogradnju vrlo i traži.

Na taj način unapredilo bi se samo brodograditeljstvo, a pomoglo bi se i onom pustom, kamenitih litica punom predjelu, jer bi nakon što stabla odrastu s njih svake godine otpadajuće lišće prekrilo i nagnojilo zemlju i jer bi s njih opadajući žir, bačen amo tamo vjetrom, sam od sebe naplodio te gole stijene. Tako bi se s vremenom po svoj prilici i sadanji najkrševitiji predjeli podpuno prekrili šumom. U ostalom bilo bi radi proizvodnje što bolje gradje i radi održanja šuma osobito nužno, da se ovdje a i u drugim predjelima mladiku pod starim stabaljem pomogne odstranjenjem staroga stabalja, koje svojim širokim krošnjama vlastiti naraštaj guši, nedajući da k njemu dolazi dovoljno zraka i vlage. Gdje nebi na gornji način mladik sam od sebe nastao, treba ga zametnuti sadnjom ili sjetvom sjemena, jer makar je ondje tlo još i kako mršavo i neplodno, sadnja će na njemu ipak uspjeti, samo ako se odabere odgovarajuća vrst drveća.

Želi li se od tako nastalih šuma imati po vremenu sjegurnu korist i dobru gradju, onda se mora nastojati, da se zabrani držati šumu uništavajuće koze, jer one nevjerovatnu štetu

mladoj šumi nanašaju, buduće one ne samo da obrste pupoljke i vrhove mladih biljka, nego znadu i cijela stabalca uništiti.

Dozvoli li se tamošnjem žiteljstvu i nadalje držanje tog veoma štetnog blaga, neće se moći od njega podići valjana i neiznenakažena šuma.

Mora se priznati, da nije tako jednostavna stvar zabraniti držanje koza u Podgorju — koja se zabrana u ostalom mora vrlo oprezno provesti, — jer će bez koza, koje ondašnjim graničarskim kumpanijama daju tako rekuć jedinu hranu što ju imaju, biti život gorak i tegotan.

Oni imadu radi velike krševitosti tla, vrlo malo polja, na kom za njihove potrebe neraste dovoljno žita. Oni će morati mjesto koza zametnuti druge vrste blaga, a to će im biti teško, jer će ga biti teško prehranjivati, buduće je listnata hrana sa tamo rastućega šiljastoga trnja (drača = *Paliurus aculeatus*. Op. pisca) za drugo blago tvrda, kisela i nehraniva.

Kada se ali žiteljstvo nauči držati drugo blago i bude li si dalo truda, da po brdskim pašnjacima i šumama skupi više sijena i krme za zimu, koja i onako, ako nepokošena vani ostane, svejedno sagnjije, tada će žiteljstvu to drugo blago biti koristonosnije, nego li koze.

No da se blago bude moglo u zimi i u noćno doba sklonuti od studeni i od bure, morali bi žitelji u buduće graditi stanove sa dobrim stajama za blago, a ono će, bude li tako dobro paženo, bezdvojbeno dati seljaku isto toliko, ako ne i više hrane i koristi, koliko i poštetljiva koza, koja se drži vani pod vedrim nebom, bez obzira na vrijeme i dobu godine, a bez da se timari.

Od tih štala imati će žitelji veliki probitak i za svoja gospodarska zemljišta, jer će imati za njih više gnoja, kojega sada neimaju.

K tomu bi se moralo žiteljstvu Podgorskih kumpanija dozvoliti, da ono na temelju zavedenog valjanog šumskog gospodarstva smije u sgodno i određeno vrijeme sjeći gra-

djevno drvo ne samo za svoju porabu, nego i za prodaju, uz predhodnu doznaku svakoga stabla, ali bi se ovo potonje drvo moralo predavati u drvena skladišta kod mora koja bi naročito u tu svrhu trebalo osnovati.

Da se žitelji obodre na taj posao trebalo bi ustanoviti cijene uz koje će se drvo u drvena skladišta primati, a odpadajuća cijena morala bi im se svaki put u gotovu odmah izplaćivati, dočim bi za dalnju prodaju imao skrbiti skladištar, što bi eraru i zemlji priličnu korist donijelo. Time će se šuma sačuvati od neredovite i samovoljne sječe, a ljudi će imati i sami korist od toga. Samo bi trebalo ljude podučiti, kako će drva iz šuma i dolina izvući što manje oštećena, i to laganije obaviti, nego po svojem dosadanjem težkom načinu izvažanja.

✓ Primjećuje se, da su putevi, koji se ovdje „vlake“ zovu, do skrajnosti loši i neprohodni tako, da se njima jedva i pješice prolazi, a kamo li, da bi se po njima moglo izvažati teško drvo, ako se nepoprave. No to popravljjanje puteva stajalo bi jako puno, makar mnogi misle da nebi. Meni su okolnosti dobro poznate, pa znam, da bi taj popravak već stoga puno stajao, što bi ga izvadjaao erar. Želi li se dakle imati po vremenu bez velikih troškova valjane izvozne puteve, biti će po mom mnijenju najbolje, da se graničarom primorskih kumpanija propiše, da se nasele u skupna sela, jer će se time poslužiti i samoj kumpaniji, koja će svoje ljude imati uvijek na okupu, a sela će obzirom na korist, što će ju imati od prodaje drva nastojati, da za sebe i svoje potomstvo izgrade valjane puteve i uzdrže ih u dobrom stanju. Dok se to nesbude, dotle neće ni ljudi iz razštrkanih kuća ni čuvati šume, niti će praviti valjanih puteva, nego će dapače, videć, da se za njih nitko nebrine, nastojati još i puteve, makar ih izgradio i erar, uništiti, samo da ni drugi tko od njih nebude imao koristi ni dobitka. Naprotiv pako, nasele li se žitelji u sela (comunitete), te dade li im se potrebno orudje, kao željezne batove, čuskije i nješto baruta,

koji alat bi oni mogli po malo odplaćivati, a s kojim bi mogli pećine s puteva izminati i odstraniti, to će i oni sami s vremenom nastojati, da budu imali bolje puteve.

Ovdje moram navesti, da u šumama ima puno visokog drveća, koje se mora izsjeći i upotrebiti, jer će inače bezkorisno propasti i sagnjiliti. To drveće sposobno je za daske, pa kako se raznovrstne daske u samoj zemlji uz dobru korist prodati mogu, to bi se moralo načiniti nekolicom pilana, od kojih će imati korist zemlja i njezin erar, graničari, a i same šume, koje će se od starog stabalja očistiti. One bi se morale načiniti po vještom pilaru na njemački način u dolini Takalice, gdje i onako nekoliko pilana imade. Svaka pilana morala bi imati rezervoir, da bude imala vode za slučaj suše ili pomanjkanja vode, da se bude moglo uvijek i kroz ljeto pilati. Druge pile i to glavna pila sa dvije pile ima se načiniti na Košnom potoku, tik ceste, što vodi iz Karlobaga u Gospić na podnožju Oštarske gore, gdje i onako već stoji jedan mlin, kojemu nikad vode neuzmanjka. Budu li pile dobro naredjene i dobro nadzirane, moći će one godišnje nekoliko hiljada dasaka izrezati iz drva iz najbližih šuma, koje bi se s malim troškom dale izvesti u Bag, pogotovo kad seljaci iz Like idu i onako sa praznima kolima u Bag po sol.

K tomu navadjam za ove šume još i to, koliko u njima i u kojem districtu ima koje vrsti drveća, da li je ono sječivo ili prestaro i gdje se nalazi prema nacrtu, koji je ovom opisu priložen. Glede uporabe drva za brodove, zatim glede toga, za što se koje stablo upotrebiti može, kao i glede toga, koliko se godišnje može drveta trošiti, kako se s njim ima manipulirati i ono prodavati, te kako se ima zavesti šumski red, nisam htjeo ništa navadjati, jer će glede toga izjaviti se u tu svrhu odredjeni Waldmeister Franzoni, kao i graditelj brodova, koji je tamo prisutan bio, radi česa se u to nisam htjeo miješati, nego sam to njima prepustio.

Spomenuti Waldmeister Franzoni će tako i tako o tom svoje izvješće podnijeti, te naznačiti, koliko će se stabala moći godišnje užiti.

Opis šuma.

U kojem je uslijed godine 1764. izdane previšnje odredbe, prema nalazu na licu mjesta obširno po districtima opisano i izkazano, koliko u tima na 11 districta razdijeljenima, kraj mora se prostirućim šumama c. k. ličke graničarske pukovnije i u t. zv. Podgorju imade i kakovih vrsti stabala.

Prvi district: **Jasenova draga.** Ima za nju i više drugih naziva. Bila je preporna, a sada je zajednička c. kr. Ugarskoj i venetianskoj Dalmaciji. Omeđena je crtom od brda: Kurozeb (u orig. Kurasep), na Visibabu, Peć, Debeli Kuk, Terčelovac, Jandrina Poljana (u orig. Anderna poljana), Visočica, Vrata, Stap (u orig. Stab) i opet na Kurozeb. Površina joj je 1572 $\frac{1}{3}$ jutra à 1600□^o te ima u njoj:

4 javora po jut. ili na 1572 $\frac{1}{3}$ jut.	6299 stab.
1 brijest „ „ „ „ „ „	1572 „
2 makljena „ „ „ „ „ „	31440 „
100 v. i m. buk. „ „ „ „ „ „	157233 „
20 grabića „ „ „ „ „ „	31446 „
20 jelva „ „ „ „ „ „	31446 „

Ukupno 147 stabala po jutru ili na 1572 $\frac{1}{3}$ jut. 259436 stab.

Sve ovo drvo nije za ništa drugo, nego za gorivo, izuzam jelva i bukava, koje se ali nemogu na more izvesti.

Drugi district: **Vel. i mala Samarska duliba** skupa sa Stolačkom dulibom ili takozvanom dolinom, koju zatvaraju brda Kurozeb, Visuljac, Peć, Debeli Kuk, Terčelovac, Jandrina poljana, Stenove struge, Ravni vrh, Klepetuša, Samar, Šiljevača, Nagoni Kuzi(?), Brdo kod Jezera, Veliki i Mali Stolac, Toplik, Bu-

kovac, Saboina, Oštri Kuk i opet Kurozeb. Ima $5061\frac{1}{8}$ jutara i u njemu:

2 hrasta	po jut. ili na $5061\frac{1}{8}$ jut.	10122 stab.
9 javora	„ „ „ „ „ „	45550 „
6 jasena	„ „ „ „ „ „	30366 „
60 bukava	„ „ „ „ „ „	303667 „
100 jelva	„ „ „ „ „ „	556723 „

Ukupno 177 stabala po jutru ili na $5061\frac{1}{8}$ jut. 946428 stab.

Najviše tog drva je sječivo i sposobno za brodogradnju i drugu gradju, a ostalo samo za šindru i duge, te za ugljen i ogrijev.

Treći district: **Zovinovačka i Ribnička draga**, obkoljena je bregovima Visočica, Kosa kod bunara i divoselskim livadama sve do kuće **A**, tada bregom Samar, Ravnivrh, Stenovestruge, Jandrina poljana i opet na Visočicu. Ima $2401\frac{3}{4}$ jut. i u njemu:

6 javora	po jut. ili na $2401\frac{3}{4}$ jut.	14407 stab.
120 m. iv. buk.	„ „ „ „ „ „	288210 „
50 jelva	„ „ „ „ „ „	120086 „

Ukupno 176 stabala po jutru ili na $2401\frac{3}{4}$ jut. 422703 stab.

U tom okružju ima gdje gdje i po koji brijest, jasen i smreka. Inače je drvo lijepo i sječivo i uporabivo za brodogradju, no najviše je sposobno za trupce za pilenje.

Četvrti district: **Draga ili Torine-Dovinovac i Crnika** obkoljena je brušanskim poljem i livadama, dolinom Takalice i bregovima Konjevac (Konjovica, op. pis.), Borovac, Golo Brdo, Nagoni Kuzi (?), Šiljevača, Samar i opet na kuću **A**. Ima 2981 jutro i u njemu:

6 javora	po jut. ili na 2981 jut.	17886 stab.
120 bukava	„ „ „ „ „ „	357720 „
50 jelva	„ „ „ „ „ „	149050 „

Ukupno 176 stabala po jutru ili na 2981 jut. 524656 stab.

Ovdje ima i brijestova, jasena i smreka, ali pošto ih je malo nisu navedeni. Ostalo drvo uporabivo je kao ono u districtu trećem.

Peti district: **Ramino korito** (u orig. Vrameno korito) obkoljeno je brdima: Nagoni Kuzi(?), Golo brdo Plan Dorovac(?), Baukovac, Veliki i mali Konjevac, Sadikovac, Sladovača, Vel. Konjsko, Vel. Bunar, Tampalovac, Hrastovac, Belo Ždrilo, Oštri Kuk, Biljevina, Razkrižje, Čopić stan, Toplik, Veliki Stolac, Brdo kod Jezera i opet Nagoni Kuzi. Ima 2083 jut. i u njemu:

15 hrasta	po jut. ili na 2083 jut.	31245 stab.
6 javora	„ „ „ „ „ „	12498 „
8 maklj.	„ „ „ „ „ „	16664 „
10 grab.	„ „ „ „ „ „	20830 „
90 bukava	„ „ „ „ „ „	187470 „
4 jasena	„ „ „ „ „ „	8332 „
2 lipe	„ „ „ „ „ „	4166 „
6 jelsa	„ „ „ „ „ „	12498 „

Ukupno 141 stablo po jutru ili na 2083 jut. 293703 stab.

Ovo drvo je većim djelom sječivo, a sposobno je za brodo- i ostalu gradju, naročito grbavi hrasti, koji se traže za brodogradju.

Šesti district: **Oštarska gora i dolina Takalice** okružena je Velikim i Malim Konjevcem, potokom u dolini Takalice, brdom Kozjakom, Razvršje, Ravna Metla, Lubiško brdo, Alaginac, Velika Basača, Sladovača, Vel. Sadikovac i opet Konjevac. Ima 1067 jut., te ima drva skupa sa drvećem u Takalici i na njekim zemljištima pod brdom Kozjakom, gdje su najviše za bro-darsku gradju sposobni i sječivi mladi hrasti:

18 hrasta	po jut. ili na 1067 jut.	19206 stab.
8 javora	„ „ „ „ „ „	8536 „
130 bukava	„ „ „ „ „ „	138710 „
2 graba	„ „ „ „ „ „	2134 „
35 jelva	„ „ „ „ „ „	37345 „

Ukupno 193 stabla ili na svih 1067 jutara 205931 stab.

Ovdje se mora naročito primjetiti, da jedino u ovom predjelu ličke pukovnije ima najbiranijeg i najljepšeg, a za sječu dozrelog ravnog drveća za brodogradnju kao i najveći broj hrastova, jer baš ovdje ima najviše i najboljeg tla za uspijevanje hrasta, čega radi će se morati ovdje osobito misliti na sjetvu i sadnju njegovu.

Ostali dio districta Oštarska gora ima 1915 $\frac{1}{3}$ jut. i u njemu po vrsti drveća:

10 javora	po jut. ili na 1915 $\frac{1}{3}$ jut.	19153 stab.
2 graba	„ „ „ „ „ „	3830 „
150 bukava	„ „ „ „ „ „	287300 „
38 jelva	„ „ „ „ „ „	72782 „

Ukupno 200 stab. po jut. ili na svih 1915 $\frac{1}{3}$ jut. 383065 stab.

Ovdje je osobito dobro tlo, u kojem hrast osobito lijepo napreduje. Kada bi se ovdje zatrla bukva, koja preotimlje mah i zasadio žir, imali bi svojedobno krasnu hrastovu za brodogradnju sposobnu šumu.

Sedmi district: **Trnovac kod Smiljana.** Okružuju ga počam od kuće A. bregovi: Spahin lug, Bukova glavica, Ljutača, Majanoč(?) glavica, Lipovac, Ljuti vrh, Jadača, Ravna Metla, Vel. Razvršje, Kozjak, Oštri Kuk, tada do sastavaka potoka Takalice i Košnog potoka kroz Brušansko polje opet na kuću A. Ima u svemu 1513 jut., te ima svega drva između Trnovca i Smiljana:

15 javora	po jut. ili na 1513 jut.	22695 stab.
5 jasena	„ „ „ „ „ „	7565 „
100 m. i v. buk.	„ „ „ „ „ „	151300 „
70 jelva	„ „ „ „ „ „	105910 „

Ukupno 190 stab. po jut. ili na 1513 jut. 287470 stab.

Od javorovine i bukovine mogu se kao i u Oštarskoj gori praviti vesla, a jelovina nije nego za daske, šindru i dužice.

U predjelu izmedju Ravne Metle, Kozjaka i Košnog potoka, koji mjeri $1375\frac{7}{8}$ jut. imade:

2 hrasta	po jut. ili na $1375\frac{7}{8}$ jut.	2751 stab.
10 javora	„ „ „ „ „ „	13758 „
94 m. iv. buk.	„ „ „ „ „ „	129333 „
94 jelve	„ „ „ „ „ „	129333 „

Ukupno 200 stab. po jut. ili na svih $1375\frac{7}{8}$ jut. 275175 stab.

K tomu još dodje predjel Mala Brušanska Kosa, koja leži izmedju Trnovačkog i Brušanskog polja, gdje ima $\frac{1}{3}$ visokog drva, a $\frac{2}{3}$ mladika. Ima 943 jutara i na njima:

66 mladi hrastova	po jut. ili na 943 jut.	62238 stab.
66 „ bukava	„ „ „ „ „ „	62238 „
68 stari bukava	„ „ „ „ „ „	64124 „

Ukupno 200 stabala po jutru ili na 943 jutara 188600 stab.

Ovdje ima i mladih hreza, koje ovdje ubrojene nisu.

Osmi district: **Dabar.** Leži kraj sela Ledenika, te sastoji iz dolina: Mala Crna duliba i Cremušljivča draga, a zatvaraju ga brda: Bunar, Vel. Konjsko, Sladovača, Vel. Basača, Alaginac, Lubiško brdo, Ravna metla, Proplanak, Rusovac, Jazmakuša, Kuroseb, Došen plana, Kokir, Kuk kod Golog Brda, Golo Brdo, Budakovo Razvršje, Velinac, Kuk više Staništa, Krivo Korito, Mala Greda, Radeti Napred, Šepinac, Mostina, Budim i opet Bunar. Cijeli district obuhvaća 4852 jut. te ima u njemu:

2 javora	po jut. ili na 4852 jut.	9704 stab.
90 m. iv. buk.	„ „ „ „ „ „	436680 „
1 jasen	„ „ „ „ „ „	4852 „
80 jelva	„ „ „ „ „ „	388160 „

Ukupno 173 stab. po jutru ili na 4852 jut. 839396 stab.

Ovdje bi se moralo izkazati više bukovih stabala i mladika, no to nije učinjeno radi toga, što je puno starih stabala zagušeno i što mladik radi bure ne može debljati kako treba, nego ostane tanak.

Deveti district: **Smrčka duliba**, okružena je brdima: Jadača vrh, Ljuti vrh, Lipovac, Karaušovica, Crna kosa sa kućom Matije Matijevića (u nacrtu stoji Martin M., op. pis.), brdom Jasenovac, Došen plana i opet Jadača vrh. Ima $5688\frac{3}{4}$ jut. i u njemu ima:

10 javora	po jut. ili na $5688\frac{3}{4}$ jut.	56887	stab.
5 jasena	„ „ „ „ „ „	28443	„
60 m. i v. buk.	„ „ „ „ „ „	341325	„
60 smreka	„ „ „ „ „ „	341325	„
5 ml. smreka	„ „ „ „ „ „	28443	„
60 jela	„ „ „ „ „ „	341325	„

Ukupno 200 stab. po jut. ili na $5688\frac{3}{4}$ jut. 1137748 stab.

U tom okružju ima vrlo lijepih smreka, koje bi valjale za jarbole za ratne brodove, a ima i raznovrstnog priraštaja mladog, pomješanog sa starim drvećem pod bregom Poparić i to: $383\frac{3}{4}$ jutra sa:

68 st. i ml. buk.	po jut. ili na $383\frac{3}{4}$ jut.	26095	stab.
60 smreka	„ „ „ „ „ „	23025	„
65 jela	„ „ „ „ „ „	24943	„
5 javora	„ „ „ „ „ „	1918	„

Ukupno 198 stabala po jut. ili na $383\frac{3}{4}$ jut. 75981 stab.

Blizu gornje i dol. Crne kose i Bužimskog polja te Medvedjaka ima visokog i mladog drveća, ali najviše je mladika. Ima 1102 jut. i na njemu:

4 hrasta ml. i st.	po jut. ili na 1102 jut.	4408	stab.
6 javora	„ „ „ „ „ „	6612	„
120 bukava	„ „ „ „ „ „	132240	„
40 graba	„ „ „ „ „ „	44040	„

Ukupno 170 stabala po jutru ili na 1102 jutra 187300 stab.

Deseti district: **Velika crna duliba, Vel. Sundjer i Težakovac** okružen je brdima: Velinac, Budakovo Razvršje, Golo brdo, Kokir, Došen plana, Jasenovac, Laktinac, Vel. Sundjerski vrh, Vel. Šatorina, Deb. vrh, Visibaba, Stražbenica, Meralovac, Diminovac, Kurozeb, Dočka, Jedevica i opet Velinac. Ima 7512¹/₂ jut. i na njima:

9 javora po jut. ili na 7512 ¹ / ₂ jut.	67612 stab.
100 bukava „ „ „ „ „ „	751250 „
66 smreka „ „ „ „ „ „	187812 „
25 jelva „ „ „ „ „ „	495825 „

Ukupno 190 stabala po jut. ili na 7512¹/₂ jut. 1502499 stab.

Iz toga districta može se puno jarbola i drva za križište izvesti, ostalo drvo nije za drugo upotrebljivo, nego za šindru, duge i za ugljen.

Jedanaesti district: **Crni padež, Bakovac, Mali Sundjer i Palež** okružen je brdima: Jasenovac, kućom Martina Matijevića, bregom B., te linijama: Pećina, Crni vrh, Prestriž, Oblaj ili Prosar Golić, kuća Dužić u Crnom padežu, Vel. Šatorina, Vel. Sundjerski vrh, Laktinac i opet Jasenovac. Ima 9335 jut. i u njima:

5 javora po jut. ili na 9335 jut.	46675 stab.
70 m. iv. buk. „ „ „ „ „ „	653450 „
59 smreka „ „ „ „ „ „	550765 „
66 jelva „ „ „ „ „ „	616110 „

Ukupno 200 stab. po jut. ili na 9335 jut. 1867000 stab.

Svuda se ovdje pokazuje mladika naročito u Vel. Potoku, Crnom padežu i Malom Sundjeru sva sila smreka, a još više ima te vrsti drveća za jarbole i križišta, no teško bi se ista mogla na more dopremiti radi dubokih uvala i kamenitih brda.

Konačno se ima još i **Podgorje**, koje je predjel između najviših vrhunaca Velebita gore i morske obale. Ono

je zatvoreno prema iztoku ležecima brdima Kurozeb, Oštri kuk, Saboina Šaljev kuk, Toplik, Čopić stan ili zeleno Razkrižje, Bjeljevina, Oštri kuk, Belo Ždrilo, Hrastovac, Tampalovac, Vel. Bunar, Budim, Mostina, Šepinac tad preko karlobažke ceste na Radeti Napred, Mala greda, Krivo korito, Kuk više Staništa, Velinac, Jedeвица, Kroz selo Pejakuša Dočka, Kurozeb, Diminovac uz otočku granicu na Punta Koromačina, te morem sve do Trstenice na veneciansku medju i to:

Predjel kod Porobjenika izmedju Trstenice i Bukovi dolci, koji obsiže $266\frac{1}{2}$ jutra i u njima:

40 hrasta	po jut. ili na $266\frac{1}{2}$ jut.	10660 stab.
10 javora	„ „ „ „ „ „	2665 „
20 jasena	„ „ „ „ „ „	5330 „
30 graba	„ „ „ „ „ „	7995 „
30 makljena	„ „ „ „ „ „	7995 „
50 bukava	„ „ „ „ „ „	13325 „
10 lipa	„ „ „ „ „ „	2665 „

Ukupno 190 stabala po jut. ili na $266\frac{1}{2}$ jut. 51635 stab.

Mladika kod Olovca i Bijelog brega ima 46 jut. i u njima:

80 hrastova	po jutru ili na 46 jutara	3680 stab.
60 graba	„ „ „ „ „ „	2760 „
40 makljena	„ „ „ „ „ „	1840 „

Ukupno 180 stabala po jutru ili na 46 jutara 8280 stab.

Predjel kod sela Šugarje, izmedju Bukove kose i Toplika do Čopića stana ima $647\frac{1}{2}$ jutara i na njima:

40 hrastova	po jut. ili na $647\frac{1}{2}$ jut.	25900 stab.
10 javora	„ „ „ „ „ „	6475 „
30 jasena	„ „ „ „ „ „	19425 „
30 makljena	„ „ „ „ „ „	19425 „
30 graba	„ „ „ „ „ „	19425 „
60 bukava	„ „ „ „ „ „	38850 „

Ukupno 200 stabala po jutru ili na $647\frac{1}{2}$ jut. 129500 stab.

Mladika kod Pavića Glavice i Razkrižja ima 59 jut.
i na njima:

60 hrastova	po jutru ili na 59 jutara	3540 stab.
40 makljena	„ „ „ „ „ „	2360 „
40 grabova	„ „ „ „ „ „	2360 „

Ukupno 140 stabala po jutru ili na 59 jutara 8260 stab.

Predjel medju selom Lukovo i Karlobažkom cestom ima 133 jut. i na njima:

70 ml. hrastića	po jut. ili na 133 jut.	10640 stab.
20 graba	„ „ „ „ „ „	2660 „
20 makljena	„ „ „ „ „ „	2660 „

Ukupno 110 stabala po jutru ili na 133 jutara 15960 stab.

Zadnji predjel izmedju Karlobažbe ceste i otočke granice od Karlobaga do brda Diminovca te do Porto Koromačina ima na više mjesta 84 jut. a k tomu karlobažka crkvena šumica 63 jut. ukupno 147 jut. i u njima;

60 hrastova	po jutru ili na 147 jut.	8820 stab.
15 javora	„ „ „ „ „ „	2205 „
25 jasena	„ „ „ „ „ „	3675 „
30 makljena	„ „ „ „ „ „	4410 „
30 graba	„ „ „ „ „ „	4410 „
40 bukava	„ „ „ „ „ „	5880 „

Ukupno 200 stabala po jutru ili na 147 jutara 29400 stab.

Kod Gabić i Karaula ima mladika 347 jutara i u njima :

60 hrastova	po jut. ili na 347 jutara	20820 stab.
30 jasena	„ „ „ „ „ „	10410 „
20 graba	„ „ „ „ „ „	6940 „
20 makljena	„ „ „ „ „ „	6940 „

Ukupno 130 stabala po jutru ili na 347 jutara 45110 stab.

Moglo bi se misliti, da bi se ovdje u Podgorju, gdje ima tolika površina, a na njoj malo drveća mogla s vremenom odgojiti velika hrastova šuma, koja bi u svoje doba dala silu brodogradje; no ako bi tko tako mislio taj bi se varao, jerbo

je u Podgorju zemljište puno puncato kamena i pećina tako, da se nigdje više stabala na njemu posaditi nemože, osim u malim dražicama i onim mjestima, gdje je bujica sanjela zemlje. Pa sve, ako bi se ondje hrašće težkom mukom i zasadilo, to bi silna bura i velika sunčana žega vrlo sprečavale njihov rast i osušila ih, jer nebi imale dostatno potrebnoga životnog soka. No zasadit se ipak mogu od bure i žege zaštićena mjesta, od kojih su njevoja u nacrtu označena sa slovom D, na kojima bi se uspješno mogao podići mladik.

Sumarni izvadak:

Svega prije opisanog i izračunatog drveća iz koga će se vidjeti: koliko ima ukupno i od kojih vrsti drveća u ovim u Primorju ležećim militarskim šumama ličke pukovnije. Ukupno ima drvljem obrasle površine $51433\frac{5}{12}$ jutara i na njoj stabala:

hrasta	214030	stabala
javora	361535	„
brijesta	1572	„
jasena	118398	„
makljena	93734	„
graba	148830	„
bukve	4526400	„
smreke	1131370	„
jelve	3081536	„
lipe	6831	„

Sve skupa: 9684236 stabala

Ima i breza ali one nisu unešene jer ih ima malo.

Lijeske i za obruče sposobnog drva ima puno, no nisu ovamo uračunate jer se nebroje u veliko drveće.

Od svega toga drva upotrebljivo je i već sada sječivo za brodogradju i drugu gradljiku kao i prestaro.

hrastova	13701	stab.
javora	56647	„

brestova	157	„
jasena	15975	„
makljena	13279	„
grabića	24461	„
bukava	1258512	„
smreka	250073	„
jelva	1106609	„
lipa	2749	„

Ukupno dobrog sječivog drva: 2742163 stab.

Sig. v. Pierker
Ing. Major.

Novčane vrijednote.

Pribrao **Ivan Grčević**, rač. savjetnik.

Svaku stvar, koja posredno ili neposredno služi za pokriće potreba čovječanstva, nazivljemo dobrom. Dobra, koja su određena za izmjenu drugog dobra, zovemo robom. Novac je roba, koja uslijed svoje sposobnosti za promet stoji u porabi kao obće sredstvo izmjene za svaku vrst robe. U koliko ne možemo u vlastitom gospodarstvu pokriti životne namirnice, to ih nabavljamo novcem.

Prije poznavanja novca izmjenjivala se je roba za robu. Poteškoće nastale izmjenom takove robe urodile su uređenjem novca. Cijenom se zove priznana unutarnja vrijednost svakoga ekonomskoga dobra izražena u novcu. Novac je mjerilo vrijednosti, jer se svaka vrst robe dobije za novac.

Za kovanje je novca u prvo vrijeme upotrebljavano olovo, željezo, kositar i bakar. Sada se upotrebljuje zlato, srebro, te za sitniš nikalj i bakar. Uslijed velike proizvodnje olova, željeza, kositra i bakra izgubile su kovine svoju unutrašnju vrijednost. Pored slabe tvrdoće brzo su se izrabile i uslijed relativne svoje težine su otežavale promet, te su napuštene za uporabu novca. Naprotiv proizvodnja zlata i

srebra nije dosegla suviše količine, stoga su ove kovine kroz tolika stoljeća najprikladnije za novac kao jedino mjerilo vrijednosti u svjetskoj trgovini. Uslijed dovoljne tvrdoće, male težine i velike unutrašnje vrijednosti osobito su prikladne kao prometno sredstvo. Odoljevaju uplivu vremena i podneblja, te u svakom mjestu podržavaju stalnu kakvoću. Ne može biti mjerilom vrijednosti drago kamenje, prem je skuplje od zlata i srebra, jer unutarnja vrijednost svakog komada ovisi o veličini; čim je veće, tim je skuplje. Dijelovi od zlata i srebra pokazuju razmjerno smanjeni, ali uvijek jednaki dio unutarnje vrijednosti od prvanjeg komada. Kovanje novca spada u djelokrug državne vlasti, a to se pravo zove regalnim pravom.

Svaka državna vlast strogo nadzire svoje kovnice i zakonom opredjeli novčanu jedinicu, te za svaki komad novca stalnu količinu dragocjene kovine kao primjesu ili legiranje. Uporabom postaje novac u prometu laglji, stoga mu se odredi doba, do koje se prima u prometu. Primjesom postaje novac tvrdji i trajniji, te se zlato miješa sa srebrom ili bakrom, a srebro sa bakrom. Faktična je težina novca bruto težina. Čistina je količina težine dragocjene kovine, a omjer se između bruto težine i čistine zove finoćom. Valutu ili vrijednotu uređuje državna vlast. Zakonodavnim putem odredi se kovinu za novac i ustanovi vrijednost, koju mora svaki državljanin primati u prometu. Izvan granica države nema stoga novac jednake vrijednosti, kao što mu je u državi određena. Kovani se novac tudje države smatra u prometu robom, te se izmjenjuje prema sadržini čiste dragocjene kovine. Države imaju jednovrstnu i dvovrstnu valutu. Jednovrstna je valuta zlatna ili srebrna. Dvovrstna je valuta, kad se ustanovi kovanje novca od zlata i srebra, te je u tom slučaju srebro usporedjeno zlatu. U našoj je monarkiji zlatna valuta, a zove se krunska valuta.

Kovani novac.

Zakonskim člankom XVII. 1892. zajedničkoga ugarsko-hrvatskog državnog sabora ustanovljena je krunska vrijednota

(Sbornik 1892. str. 1131). Na mjesto dotadanje austrijske vrjednote stupila je na snagu zlatna vrjednota, kojoj je računska jedinica kruna. Kruna se dijeli na 100 filira.

Temeljna je težina za kovanje novca kilogram i desetinke istog.

Zlatni se novci valute kuju iz smjese, koja sadržava 900 tisućinka zlata na 100 tisućinka brakra.

Na jedan kilogram smješanog zlata odpadaju 2.952 krune, a na jedan kilogram finoga zlata doslijedno tomu 3.280 kruna.

Kao zlatni novci valute kuju se komadi po dvadeset kruna i po 10 kruna.

Iz jednog se kilograma legiranog zlata kuje 147·6 komada zlatnog novca po dvadeset kruna ili 295·2 komada po deset kruna, dakle iz jednog kilograma finoga zlata 164 komada po dvadeset kruna ili 328 komada po deset kruna. Ukupna težina komada po dvadeset kruna iznaša 6.775067, čista težina 6.09756 grama; ukupna težina komada po deset kruna 3.3875338, a čista težina 3.04878 grama.

Oblik i napis zlatnog novca je točno propisan u § 5. spomenutog zakonskog članka. Na kovanom novcu ugarske krune ima se uz kraljevinski naslov uvrstiti takodjer naslov kralja Dalmacije, Hrvatske i Slavonije prema ustanovama §. 64. temeljnog zakona hrvatsko-ugarske nagode od g. 1868.

Postupak kod kovanja novca treba u pogledu finoće i težine da zajamči podpunu točnost. U koliko se kod pojedinog komada novca nebi mogla postići podpuna točnost, dozvoljena je takova razlika prema gore i prema dolje, koja ne prekoračuje u težini dvije tisućinke, u finoći jednu tisućinku.

Prometna je težina komada po dvadeset kruna ustanovljena sa 6·74 grama, a komada po deset kruna sa 3·37 grama.

Onakovi komadi, koji uslijed redovnog prometa gube, nu ipak dosegnu prometnu težinu, imadu se kod državnih i inih javnih blagajna, kao i u privatnom prometu kod svakog plateža primati kao dotežni.

Takovi zlatni novci, koji su uslijed dužeg prometa i istrošenja od težine svoje toliko izgubili, da više nemaju prometnu težinu, uvući će se na trošak države u svrhu, da se pretope. Takovi se iztrošeni zlatni novci imaju kod svake državne i druge javne blagajne uvijek u potpunoj nominalnoj vrijednosti primati i putem kr. ug. središnje državne blagajne odpremiti kr. ug. kovnici.

Ako državnim ili drugim javnim blagajnama dolaze takovi novci, koji su od težine, ali ne uslijed redovnog prometa, već drukčije izgubili, tada će ih državne i druge javne blagajne uvući i prema gornjim odredbama prekovati uz naknadu vrijednosti, koja odgovara sadržini finoće bez obzira na njihovu nominalnu vrijednost. Zlatni novci valute kuju se na račun države, a na račun privatnih osoba onda, ako kr. kovnica nije zaokupljena za državu. Pristojba za kovanje, koja se ima zaračunati privatnim osobam, ne može premašiti kod kovanja komada po dvadeset kruna 0·3% vrijednosti, a za komade po deset kruna 0·5% vrijednosti.

I nadalje će se kovati dukati kao trgovački zlatni novci valute.

Zakonskim člankom XLVII. 1907. zajedničkog ugarsko-hrvatskog sabora nadopunjuje se zak. čl. XVII. 1892. onamo, da se povrh zlatnih novaca valute po dvadeset i deset kruna imadu kovati i zlatni novci po jednu stotinu kruna.

Iz jednog kilograma legiranog zlata kuje se 29·52 kom. po 100 kruna, dakle se iz jednog kilograma finog zlata kuje 32·8 komada zlatnog novca po 100 kruna.

Ukupna težina novca od sto kruna iznaša prema tome 33·8753387 grama, a čista težina 30·4878048 grama. U koliko se kod pojedinih komada ne može postići potpuna točnost, dozvoljena je takova razlika prema gore, ili prema dolje, koja kako u težini, tako i u punoći ne premašuje jednu tisućinku.

Prometna se težina ustanovljuje sa 33·8 grama za jedan komad zlatnog novca od stotine kruna. Pristojba, koja će

se ustanoviti za kovanje zlatnog novca po sto kruna na račun privatnih osoba ne može prekoračiti najvišu mjeru glede kovanja novca po dvadeset kruna krijepostne postotne pristojbe za kovanje.

U svakom drugom pogledu imaju se na zlatni novac valute odnoseće ustanove zakonskog članka XVII. 1892. o ustanovljenju krunske vrijednosti primjereno uporabiti i na zlatne novce valute po sto kruna. Kovanje zlatnog novca krunske vrijednosti u pogledu količine nije ograničeno. Nabavljena se količina zlata može upotrebiti jedino za kovanje novca i uredjenje valute. Kontrolu od toga vodi zemaljsko povjerenstvo od šest članova i tri zamjenika. Dva člana i jednog zamjenika bira velikaška kuća, a četiri člana i dva zamjenika istog povjerenstva zastupnička kuća. Ovo povjerenstvo najmanje jedanput koncem svake godine podnese svoje izvješće državnom saboru.

Propisnik je izdan glede zgotavljanja, ovjerovljenja i prodavanja uteznih mjera i vaga za kontroliranje zakonite i prometne težine zlatnog novca krunske vrijednote dne 6. srpnja 1900. pod br. 52.400 (Vidi zbornik br. 39 str. 263. g. 1902.) Prema tim će ustanovama utezne mjere, koje odgovaraju zakonitoj i prometnoj težini zlatnog novca krunske vrijednosti baždariiti isključivo državno središnje baždarsko kr. ug. povjerenstvo, dočim će ih izdavati isključivo kr. ug. ministarstvo financija.

Za mjerenje zlatnog novca krunske vrijednote po komadu ili polag većih stavaka mogu se u javnom prometu rabiti takove stroge vage sa odgovarajućom nosivosti, koje su po državnom središnjem baždarskom kr. ug. povjerenstvu obaždarene, te sa slovima A. M. kao vage za zlato označene. Okružnicom je kr. hrv. slav. dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarne poslove od 25. lipnja 1902. broj 46.684 pripćen dopis kr. ug. ministra financija od 3. lipnja 1902. br. 45.530, da su dužne kontrolirati državne i druge javne blagajne težinu na krunsku vrijednotu glasećih zlatnih novaca, da ne izdadu više one novce, koji ne dosižu prometnu težinu.

U promet su stavljene 1. srpnja 1902. za kontroliranje nužne utezne mjere i vage u smislu propisnika od 6. srpnja 1900. br. 52.400. oglasom od 12. svibnja 1902. br. 39.405.

Kr. ug. državna blagajna u Budimpešti je započela izdavati i raspačavati stroge vage za mjerenje zlatnih novaca po 10 i 20 kruna za privatnike 1. srpnja 1902. Cijena takove vage i k tomu pripadajuća 4 komada utezne mjere iznaša 50 kruna, a za urede podčinjene kr. hrv. slav. dalm. zemaljskoj vladi uz naknadu od 25 kruna ustanovljenog vlastitog troška.

Osim zlatnih novaca kuju se:

1. Srebrni novci, komadi od jedne krune;
2. Nikaljni novci:
 - a) Komadi po 20 filira;
 - b) komadi po 10 filira.
3. Brončani novci:
 - a) Komadi po dva filira i
 - b) komadi po jedan filir.

Komadi po jednu krunu kuju se iz smjese, koja sadržava 835 tisućinka srebra i 165 tisućinka bakra. Iz jednoga kilograma legiranoga srebra kuje se 200 komada po jednu krunu. Težina je komada po jednu krunu dakle 5 grama.

Kod kovanja srebrnih novaca ima se obdržavati zakonita težina i finoća. U koliko se kod pojedinih novaca ne može postići potpuna točnost, dozvoljuje se takova razlika prema gore ili prema dolje, koja ne prekoračuje u finoći 3 tisućinke, a u težini 10 tisućinka.

Oblik i napis je krune točno opisan u § 13. spomenutog zak. članka. Komadi po jednu krunu kuju se jedino na račun države. Kovati će se po jednu krunu sa iznosom od 60,000.000 kruna. Kovanje i uvođenje u promet biva u rokovima, koji će se ustanoviti naredbenim putem.

Nikaljni novci kuju se iz čistog niklja i jedino na račun države. Iz jednog se kilograma niklja kuje 250 komada po dvadeset filira ili 333 komada po deset filira.

Nikaljni će se novci kovati do iznosa od 18,000.000 kruna. Kovanje i uvođenje ovih novaca u promet biva u rokovima, koji će se ustanoviti naredbenim putem.

Smjesa brončanih novaca sadržaje 95 dijelova bakra, 4 dijela kositra i 1 dio tutije. Iz jednog se kilograma smjese kuje 300 komada po dva filira i 600 komada po jedan filir.

Brončani će se novci kovati jedino na račun države i do iznosa od 7,800.000 kruna.

Komadi po jednu krunu, te nikaljni i brončani novci u krunskoj vrijednosti primaju se kod svake državne i ine javne blagajne u nominalnoj vrijednosti pod platež i to komadi od jedne krune neograničeno, a nikaljni i brončani novci do iznosa od deset kruna. U privatnom prometu nije nitko obvezan primati komade po jednu krunu preko pedeset kruna i brončane novce preko jedne krune.

Kad dolaze državnim ili drugim javnim blagajnama patvoreni novci, imadu se bez odštete odmah uvući i kovnici priposlati.

Ako prispijevaju državnim ili drugim javnim blagajnama takovi novci, koji su izgubili na težini uslijed probušnja ili na drugi način osim uporabe u redovnom prometu, imadu se providiti takovim znakom, koji ih čini neprikladnim za zakoniti promet.

Srebrni, nikaljni i brončani novci, koji su uslijed dužega prometa istrošeni u težini ili vidljivo u većoj mjeri trpili, imadu se po državnim i drugim javnim blagajnama mjesto plateža ili na izmjenu primati i na trošak države prekovati. Potrebnu količinu srebra za kovanje novca nabavljaju sporazumno obadva ministra financija, a ustanovljuju količinu sporazumno činovnici, koje izašalju ministri financija.

U obje države kovati će se svega skupa komade po jednu krunu do 200 milijuna kruna; nikaljni novci do 60 milijuna kruna i brončani novci do 26 milijuna kruna. Ovi se iznosi podjeljuju izmedju zemalja krune ugarske i u carevinskom vijeću zastupanih kraljevina i zemalja polag razmjera

30 : 70. Kovanja obih država ispituju se uzajamno u obim glavnim kušaonicama, te je za provedbu toga medju obim ministrima financija sklopljena nagodba.

Zakonskim je člankom XXXII. 1899. zajedničkoga ugar-sko-hrvatskoga državnoga sabora određeno kovanje srebrnog novca po pet kruna. Novci po pet kruna kuju se iz smjese, koja sadržava 900 tisućina srebra i 100 tisućina bakra. Od jednog kilograma smješanog srebra kuju se $41\frac{2}{3}$ komada po pet kruna. Težina je novca od pet kruna 24 grama.

Kod kovanja novca po pet kruna ima se održati po zakonu ustanovljena težina i sadržaj finoće. U koliko se kod pojedinog novca ne može postići podpuna točnost, dozvoljuje se takov odstup prema gore ili prema dolje, koji ne nadmašuje u finoći tri tisućine, a u težini pet tisućina. Novci po pet kruna kuju se izključivo na račun države. S toga će se kovati predbježno do 19,200.000 kruna novca po pet kruna. U privatnom prometu nije nitko obvezan primati novce po pet kruna pod platež u iznosu preko 250 kruna.

Usljed naredbe od 3. prosinca 1899. broj 6349. pr. (Vidi zbornik 1900. str. 5.) ima se rabiti za skraćeno označenje krune i filira: kruna — K; filir — f. Kad se svota ima slovima izraziti treba riječi „kruna“ i „filir“ podpuno ispisati.

Od šestdeset milijuna komada kovano je po jednu krunu u zemljama krune ugarske jedan milijun kruna na uspomenu tisućgodišnjice Ugarske. (Vidi zak. čl. LI. 1895. zajedničkoga ugar-sko-hrvatskoga državnoga sabora. Zbornik 1896. str. 139). Zakonskim čl. XI. 1907. zajed. ug. hrv. drž. sabora nadopunjuje se zak. čl. XVIII. 1892. onamo, da se povrh nikaljnih novaca od šestdeset milijuna ima od svih novaca u obim državama kovati daljnih dvadeset milijuna kruna, od koje svote kuju zemlje svete krune ugarske šest milijuna hrana, a u carevinskom vijeću zastupane kraljevine i zemlje četrnaest milijuna kruna.

Zakonskim je člankom XLIII. 1907. zajed. ug. hrv. državnoga sabora određeno, da se povrh jur kovanih šestdeset

i četiri milijuna srebrnog novca po pet kruna ima u obim državama daljnih 64 milijuna kovati, od koje svote otpada na zemlje svete krune ugarske 19,200.000 kruna, a na kraljevine i zemlje zastupane u carevinskom vijeću 44,800.000 kruna.

Na temelju zak. čl. XXI. 1912. zajed. ug. hrv. državnoga sabora imadu se kovati osim jednokrunaša i petkrunaša još i srebrni dvokrunaši.

Dvokrunaši se kuju iz smjese, koja sadržaje 835 tisućina srebra i 165 tisućina bakra.

Iz jednog kilograma legiranog srebra kuje se 100 dvokrunaša. Težina dvokrunaša iznosi dakle 10 grama. Kod kovanja dvokrunaša ima se obdržavati zakonom određena težina i finoća.

U koliko se kod pojedinog dvokrunaša ne može postići podpuna točnost, dozvoljuje se takova razlika prema gore i prema dolje, koja ne prekoračuje u finoći tri tisućine, a u težini 10 tisućina.

Dvokrunaša se ima predhbežno kovati u obje države svega za 50 milijuna kruna, od koje će svote kovati zemlje svete krune ugarske za 15 milijuna, a kraljevine i zemlje zastupane u carevinskom vijeću za 35 milijuna kruna.

U svrhu kovanja u gore naznačenom iznosu preuzeti će oba ministra financija od austr. ugarske banke, položivši protuvrijednost u zakonitim platežnim sredstvima, zajedno srebrnih jednoforintača u iznosu od 50 milijuna kruna i to kr. ug. ministar financija 15 milijuna kruna, a c. kr. austrijski ministar financija u iznosu od 35 milijuna kruna. Od strane oba ministra financija nabavljene srebrne jednoforintače imadu se odmah kao kovni materijal predoznačiti dotičnim kovnicama novca.

Povrh jur kovanih jednokrunaša u iznosu od 200 milijuna kruna, ima se takovih dokovati u obje države za daljni iznos od 100 milijuna kruna i to u zemljama svete krune ugarske za iznos od 30 milijuna kruna, a u kraljevinama i

zemljama zastupanim u carevinskom vijeću za iznos od 70 milijuna kruna.

Preuzimanje jednoforintača kao i predoznačivanje kovnicama novca obavlja se jednakim načinom kao što je određeno za dvokrunaše. Krunska je vrjednota obnarodovana obvezatnom u trgovačkom i obrtnom registru naredbom bana kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije od 11. ožujka 1912. broj 1008. Pr.

Papirni novac.

Osim kovanog novca imamo u prometu papirni novac, kupone, biljege, poštanske marke i drugo.

Državni novac izdaje država, a bankovni novac po državi ovlaštena banka.

Državni papirni novac mora primiti svaki državljanin. Država se kao izdavatelj ne obvezuje izmijeniti ga za kovani novac, već jedino dozvoljava, da se takovim novcem može podmiriti svaka javna daća. Ovlaštena banka od strane države jamči uvijek za svoj izdani papirni novac, da će ga izmijeniti donositelju u svako doba u kovani novac.

Papirnog se novca izdaje u pravilu toliko, koliko iziskuje prava potreba. Obično se izdaje toliko, koliko neprestano kola između porezovnika i državnih blagajna.

Biljege, poštanske marke i putnice izdaje sama država, te ovo čini posebni monopol ili samotrštvo.

Zakonskim člankom XXV. 1878. zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora osnovana je austro-ugarska banka sa povlasticama sadržanim u osnovnim pravilima, koja su sastavni dio rečenoga zakona. Austro-ugarska banka, u koju se pretvara povlaštena austrijska narodna banka, jest dioničko društvo, koje prema osnovnim pravilima tjera svoj posao u kraljevinama i zemljama zastupanim u carevinskom vijeću i u zemljama krune ugarske.

Sjedište je banke u Beču.

Sav pokretni i nepokretni imetak povlašćene austrijske narodne banke, te pričuva i mirovinska zaklada i hipotekarne

tražbine takodjer prelaze krijepošću osnovnih pravila u vlastništvo austro-ugarske banke. Isto tako preuzimlje austro-ugarska banka u svoju vlastitu dužnost i obvezanost svekolike dužnosti i obvezanosti povl. austro-ugarske narodne banke, naročito po potonjoj izdane banknote i založnice.

Dionička glavnica austro-ugarske banke sastoji iz 90 milijuna forinti, koja je uplaćena sa 600 for. na 150 tisuća dionica.

Povišenje ili sniženje dioničke glavnice može se obaviti samo uslijed zaključka glavne skupštine odobrenog po zakonodavstvu obojega dijela monarkije.

Austro-ugarska banka zastupa glavno vijeće pred sudom i izvan toga, te je ovlaštena na osnovi pravila učiniti sve odredbe, koje nisu pridržane za glavnu skupštinu. Glavno vijeće sastoji iz gubernatora, dvaju podgubernatora i 12 nadsavjetnika. Gubernatora imenuje Njegovo c. i kr. apoštolsko Veličanstvo na zajednički predlog c. i kr. i kr. ug. ministarstva financija. Glavno vijeće podnaša trojni predlog na imenovanje Njegovom c. i kr. apoštolskom Veličanstvu putem austr. ministra financija za jednog podgubernatora, koji je podjedno predsjednik bečkog ravnateljstva, a putem ugarskog ministra financija drugog podgubernatora, koji je podjedno predsjednik budimpeštanskog ravnateljstva. Nadsavjetnike bira glavna skupština i to 8 neposredno izmedju članova glavne skupštine, a po dva izmedju kandidata predloženih po ravnateljstvu u Beču i Budimpešti. Za izbor potonje dvojice nadsavjetnika predlaže svako ravnateljstvo tri put toliko osoba glavnoj skupštini, koliko će se imati mjesta popuniti. Svako ravnateljstvo sastoji iz osam ravnatelja, koji stanuju u Beču ili Budimpešti, sa podgubernatorom kao predsjednikom. Članovi su ravnateljstva dva nadsavjetnika, koje je izabrala glavna skuština na predlog ravnateljstva, a ostalih šest ravnatelja bira glavno vijeće na četiri godine za svako ravnateljstvo, te poslije izmaka toga vremena mogu biti na novo birani. Članovi bečkog ravnateljstva moraju biti au-

strijski državljani, a članovi budimpeštanskoga ugarski državljani. Koli članovi glavnoga vijeća, toli i članovi ravnateljstva ne mogu sudjelovati u upravi drugod bankovnog zavoda.

Pokraj drugih bankovnih poslova ima austro-ugarska banka za vrijeme svoje povlastice isključivo pravo izdavati i u promet stavljati u cijelom području austro-ugarske monarhije na se glaseće doznake (banke, banknote), koje ne nose kamata, a imaju se isplatiti na želju predočnika.

Posljednji je put produljena povlastica austro-ugarske banke za vrijeme od 1. siječnja 1911. do 31. prosinca 1917. zakonskim člankom XVIII. 1911. zajedničkog ugarsko-hrvatskog državnog sabora. (Vidi zbornik br. 11. god. 1912. str. 143.).

Austro-ugarska je banka dužna po njoj izdane note kod svojih glavnih zavoda u Budimpešti i Beču na zahtjev odmah odkupiti zakonitim kovanim novcem ugarskoga ili austrijskog kova. Obećavanje toga ima se uvrstiti u tekst bankovnih nota.

Ne izvrši li se ta obveza kod glavnog zavoda u Budimpešti ili u Beču najkasnije za dvadeset i četiri sata, računajući od pokaza, to izuzamši slučaj, da otkupljivanje nota bude zakonitim putem istodobno u obje države monarhije privremeno odloženo, — ima za posljedicu gubitak povlastice, van da postoji slučaj višom silom prouzročene, te po obim vladama priznate neposredne zapreke. Glavno se je vijeće stoga dužno brinuti, da kovna zaklada bude u takovom razmjeru sa prometom bankovnih nota, koji je podoban osigurati podpuno izvršivanje obveze odkupljivanja nota. Svakako ali treba, da budu barem dvije petine podpune svote u prometu se nalazećih bankovnih nota pokrivene sa zakonitim kovanim novcem ugarskoga ili austrijskoga kova, računajući isti po nominalnoj vrijednosti, ili sa tuzemskim trgovinskim zlatnjacima, inozemskim zlatnjacima, zlatnim šibkama, računajući iste po težini prema zakonitoj novčanoj mjeri krunske vrijednosti nakon odbitka

kovne pristojbe. Ostatak u premetu se nalazećih bankovnih nota pako, uračunavši svekolike odmah dospjele dugovine, treba, da bude bankovno pokriven. Kao bankovno pokriće služe prema osnovnim pravilima eskomptovane mjenice i vrijednosni papiri, u zalog primljene plemenite kovine, vrijednosni papiri i mjenice, odkupljeni dospjeli vrijednosni papiri i kuponi, te mjenice, koje glase na inozemska tržišta.

Austrijska i ugarska vlada imenuje po jednog povjerenika i jednog zamjenika kao one organe, koji državne vlade u obim državama monarkije izvjestе, da bankovno društvo postupa primjereno pravilima.

Povjerenici prisustvuju sa savjetovnim glasom glavnoj skupštini i ravnateljstvu, te mogu zahtijevati potrebno razjašnjenje, da ispune svoju zadaću. Ako vladin povjerenik prigovori zaključku skupštine, glavnog vijeća ili dotičnog ravnateljstva, jer drži, da se zaključak protivi osnovnim pravilima, tada taj prigovor ima obustavnu moć. U koliko se takav prigovor odnosi na zaključak kojeg ravnateljstva, tad se u prvoj liniji predloži na riješenje glavnomu vijeću. Ako je prigovor naperen protiv zaključka skupštine ili glavnog vijeća, tad se stvar predloži na raspravu onoj vladi, od koje je vladin povjerenik dobio nalog. Prijepor medju vladom i bankovnim društvom rješava obranbeni sud, koji se sastaje u Beču. Trojicu članova ovog suda imenuje predsjednik najvišeg sudišta, a trojicu predsjednik uništovnog odjela Ugarske kurije na jednu godinu iz sredine sudbenog zbora, koji stoji pod njihovim vodstvom. Ovih šest imenovanih članova biraju sedmoga, koji je podjedno predsjednik toga obranbenog suda. Ako se izborom ne postigne absolutna većina, tad imenuje predsjednika obranbenog suda, jednom predsjednik bečkog najvišeg sudišta, a drugi put predsjednik uništovnog odjela kr. ug. kurije u Budimpešti.

Prema zak. čl. XXXIV. 1899. zajedničkoga ugarsko-hrvatskoga državnoga sabora obje će vlade obvezati austro-ugarsku banku, da izda banknotu po 10 kruna, na mjesto

odkazanih državnih nota po pet forinti i po pedeset forinti aust. vr.

Nakon sklopljene pogodbe uplaćuju skupa 160 milijuna kruna, t. j. 80 milijuna forinti a vr. u zlatnim novcima krunske vrijednote u glavni zavod austro-ugarske banke kr. ug. ministar financije 30% t. j. 48 milijuna kruna ili 24 milijuna forinti a vr., a ces. i kr. ministar financija 70% t. j. 112 milijuna kruna ili 56 milijuna forinti a. vr.

Uplaćeni novci zlatne vrijednote sačinjavaju posebno pokriće banknota po deset kruna, koje će austro-ugarska banka izdati, a oba ministarstva financija mogu samo na temelju nove pogodbe natrag potegnuti. Svota izdanih banknota po deset kruna ne može prekoračiti uplaćenih 160 milijuna kruna zlatne vrijednote. Austro-ugarska banka je ovlaštena, da prema mjeri potrebe i povrh tog iznosa izda banknote po deset kruna, te si do istog takovog iznosa pridrži srebrne novce po pet kruna. Svota tako izdanih banknota po deset kruna ne smije prekoračiti 20 milijuna kruna. Po tom ne može ukupni promet banknota po deset kruna podnipošto prekoračiti 180 milijuna kruna.

Austro-ugarska banka može izdavanje banknota po deset kruna tek onda započeti, kada izpune označene uplate oba ministarstva financija i kada izdadu naredbu glede odkaza i uvučenja državnih nota po pet forinti i po pedeset forinti a. vr. Svota u promet stavljenih banknota po deset kruna valja, da odgovara po mogućnosti onoj svoti, u kojoj se uvuku odkazane državne note.

Odkazane banknote, koje se ne sakupe prema osnovnim pravilima austro-ugarske banke, zastaruju u korist obiju država, te od zastarjelih banknota pripada 30% ugarskom državnom eraru, a 70% austrijskom državnom eraru. Godišnja se bilanca austro-ugarske banke zaključuje 31. prosinca svake godine. Vrijednote u posjedu banke uvršćuju se u bilancu po tečaju od dana 31. prosinca.

Od godišnjeg prihoda iz poslova i imetka banke pripada dioničarom po odbitku svijuh troškova ponajprije 5%

uplaćene dioničke glavnice. Od preostalog istoga prihoda ide 10% u korist pričuvene zaklade, te se od preostatka nadopuni dividenda na 7% uplaćene dioničke glavnice. Polovica se još od preostalog čistoga dobitka priraćuna k dividendi, koja pripada dionićarom, a druga polovica pada u korist obijuh država tako, da se 70% od toga tiće austrijske, a 30% ugarske vlade.

Austro-ugarska je banka dužna obnarodovati u službenim listovima, koji izlaze u Beću i Budimpešti:

1. Stanje svojih tražbina i dugovina 7., 15., 23. i posljednji dan svakog mjeseca, najkasnije pet dana iza toga roka i

2. bilancu banke i godišnji zaključak Conte dobitka i gubitka najkasnije 8 dana prije redovne godišnje sjednice glavne skupštine, koju saziva glavno vijeće i obdržaje se najkasnije u veljaći svake godine u Beću.

U stanje tražbina i dugovina banke uvršćuje se:

Na listu dugovina:

- a) Uplaćena dionićka glavnica;
- b) prićuvna zaklada;
- c) svota banknota, koje su u prometu;
- d) ostale dugovine, koje odma dospijevaju;
- e) dužnosti vezane na rok odkazivanja;
- f) založnice, koje su u prometu i
- g) ostale dugovine.

Na listu tražbina:

- a) Svota zalihe kovine i mjenica, što će se plaćati kovinom;
- b) stanje ekskomptiranih mjenica i zajmova, danih na rućni zalog;
- c) vrjednote;
- d) stanje hipotekarnih zajmova i
- e) ostale tražbine.

Uslijed zakonskog ćlanka XXXVI: 1899 zajednićkoga ugarsko-hrvatskoga sabora stupila je na snagu 1. sijećnja 1900

zakonskim člankom XVII : 1892 ustanovljena krunska vrijednota kao jedino i izključivo zakonita vrijednota na mjesto austrijske vrijednote.

Ustanovljenje vrijednosti raznih vrsti novca.

Za inozemni se novac ustanovljuje vrijednost po cjeniku §. 69 zakona o biljegovini i pravnim pristojbama (Kocian: Tumač financijskim zakonima knjiga I. 1908 str. 205).

Ako je predmetom kakove ostavine ili darivanja inozemski ili tuzemni zlatni, inozemski srebrni ili inozemski papirni novac, ili pako ako se u kakovom pravnom poslu, podpadajućem pod postotnu pristojbu, ugovori platež u takovih vrsti novca i ako ove vrsti kovana ili papirna novca u cjeniku burze naprvo dolaze — ustanovljuje im se vrijednost po ovom cjeniku, inače pako procjenom.

Ako su pako pomenute vrsti, kovanog i papirnatog novca ugovorene u pravnim poslovima, podpadajućim pod postepenu pristojbu, ili kad im valja ustanoviti vrijednost u svrhu odmjerjenja pristojbe od upisa u zemljištnik ili od osude, uzimlju se u onoj vrijednosti, pod koju ih javne blagajne primaju.

1. Obvezatno je računanje u krunskoj vrijednosti odredio zak. član. XXXVI : 1899 počevši od 1. siječnja 1900. Važnije su ustanove ovog zakona slijedeće:

Prije 1. siječnja 1900 nastala obvezanost, koja se je imala izvršiti u austrijskoj vrijednosti, ima se takodjer u krunskoj vrijednosti izvršiti i to na taj način, da se forinta austrijske vrijednosti ima računati sa dvije krune, a jedan austrijski novčić sa dva filira.

Ako platežna obveza glasi u drugoj kojoj vrijednosti, koja je prema austrijskoj vrijednosti ustanovljena, ima se ista najprije proračunati na austrijsku vrijednost, a ova zatim u krunsku.

Ako kod preračunanja u krunsku vrijednost rezultiraju odlomci, uzima se pol filira i od toga veći odlomak za cijeli filir, a od pol filira manji dijelovi ne broje.

Prema §. 13. zakona može ministar financija sporazumno sa ministrom trgovine dozvoliti, da javne blagajne mogu mjesto krunske vrijednote druge novce tuzemnog ili inozemnog kova kao platež primati.

Prema §. 2. zak. članka XIX: 1892. unutarnja vrijednost od 42 ugarska ili austrijska zlatna forinta jednaka je sa unutarnjom vrijednosti od 100 zlatnih kruna.

Prema ovomu razmjerju ustanovljena je na temelju §. 13. zak. članka XXXVI: 1899. izdanom okružnicom m. f. broj 89.435 — 99., blagajnička krunska vrijednost niže navedenih vrsti zlatnog novca, kao što slijedi:

Zlatni novac po 10 i 20 kruna ima se kod svakog plateža, koji se ima izvršiti ili u kovanom novcu, ili u papiru, primiti u nominalnoj njegovoj vrijednosti.

1 komad austrijskog i ugarskog zlatnog novca	11 K	29 fil.
1 „ austri. i ugar. zlatni novac (dukat) po 8 for.	19 „	04 „
1 „ „ „ „ „ „ po 4 for.	9 „	52 „
1 „ zlatnog novca frances. kova po 100 franaka	95 „	20 „
1 „ „ „ „ „ „ 50 „	47 „	60 „
1 „ „ „ „ „ „ 20 „	19 „	04 „
1 „ „ „ „ „ „ 10 „	9 „	52 „
1 „ „ „ „ „ „ 5 „	4 „	76 „
1 franak = 100 centisimes-a, a napoleon dor = 20 franaka.		

U istoj se blagajničkoj vrijednosti imadu računati i francuzkom zlatnom kovanom novcu po 20, 10 i 5 franaka odgovarajući belgijski, talijanski (lira), švicarski i rumunjski (lei) zlatni kovani novac, kao i zlatni kovani novac po 20 franaka kneževine Monako. Sitni kovani novac francezkog kova, vrijednote u frankima, imade se računati prema razmjerju, po kojem je 10 franaka = 9 kruna 52 filira.

N. pr. svota od 436 franaka 53 centima preračunava se u krunsku vrijednost ovako:

$$\frac{436 \cdot 53 \times 9 \cdot 52}{10} = 415 \cdot 57656 = 415 \text{ K } 58 \text{ fil.}$$

Prema §-u 2. z. čl. XIX: 1892 nutarnja je vrijednost 42 ugarske ili austrijske zlatne forinte jednaka sa nutarnjem vrijednošću 100 zlat. kruna, stoga ako je stari zajam bio sklopljen u zlatnim forintima, tada se ostatak glavnice staroga duga u zlatnim forintima ima tako izračunati, da se svaka zlatna forinta (prema gornjem razmjerju) računa sa 2 K 38 fil. koja razlika odgovara 19% n. pr. ako dug od 100 for. u zlatu, što no je još u zaostatku od duga od 300 for. u zlatu bude izplaćen iz novog zajma od 800 K uknjiženog sa manjim kamatnjakom, računa se pristojba ovako: Ostatak od 100 z. f. $\times 2:38 = 238$ K (isto izadje, ako se K 100 pribroji 19% $= 119 \times 2 = 238$), odbiv ovu svotu od novog zajma $(800 - 238) = 562$ K.

1 komad zlata po 20 maraka njemačke vrijednosti = 23 K 52 fil.

1 " " " 10 " " " = 11 " 76 "

1 " " " 5 " " " = 5 " 88 "

1 " talira (pruski i savezni talir = 3 marke) = 3 " 53 "

Sitni kovani novac njemačke državne vrijednosti ima se računati prema razmjerju, po kojem je 10 maraka = 11 K 76 filira.

N. pr. svota od 2 marke 23 pfeniga preračunava se u krunsku vrijednost ovako:

$$\frac{2 \cdot 23 \times 11 \cdot 76}{10} = 2 \cdot 62248 = 2 \text{ K } 62 \text{ fil.}$$

1 marka = 30 groša = 100 pfeniga.

1 engleski sovereingu (engleska funta šterlinga)

= 20 schillings-a 24 K 02 fil.

10 ruskih zlatnih rubalja = 25 " 39 "

10 holandeskih zlatnih forinta = 19 " 84 "

10 škandinavskih zlatnih kruna = 13 " 23 "

1 livre sterling = 20 schillings, a 1 schillings = 12 pence,

1 rubalj = 100 kopejka.

Inozemni se kovani novac može samo u onoj vrijednosti uzeti, u kojoj ga javne blagajne primaju i ne može se priračunati prid (agio).

Osim navedenih znamenitijih inozemskih novaca postoje u Španjolskoj peseta, u Bugarskoj leva, u Srbiji dinar, u Grčkoj drachma sve po sustavu u frankima, stoga 10 komada od ma koje vrsti ovih novaca iznaša 9 K 52 fil.

U Turskoj je medjidie d' or (100 zlatnih piastera = 40 para à 3 ašpre) = 21 K 70 fil.; u Portugalskoj zlatna kruna (10 millreis) = 53 K 32 fil.; u Americi eagle (10 dolara, 1 dollar = 100 cents-a) = 49 K 35 fil.; u Japanu 10 jens-a = 49 K 19 fil.; u Egiptu funta = 24 K 51 fil.; u Meksiku hidalgo = 48 K 55 fil.

Vrijednostni papiri (efekti).

Vrijednostni papiri (efekti) su tražbine, koje se mogu prenesti na drugu osobu bez ikakove pripreme.

U vrijednostne papire pripadaju državne obveznice, zadužnice, založnice, srećke, dionice i drugi papiri.

Državne zadužnice nastaju, kad se država prigodom sklapanja novčanog zajma obveže na platež stanovite svote u gotovom novcu.

Državne zajamne obveznice nastaju, kad država posuđuje novaca, da pokrije manjak u državnom gospodarstvu.

Dionice su isprave, koje dokazuju, da je stanoviti iznos glavnice uložen u poduzeće.

Vrijednostni papiri zaračunavaju se po nominalnoj vrijednosti, t. j. po novčanom iznosu, na koji glase. Zaračunava se po nominalnoj vrijednosti, koja nije podvržena promjeni kao burzovna, jer bi se inače morale neprestano izravnavati razlike, nadalje što država jamči samo za nominalnu vrijednost svojih i drugih vrijednostnih papira za koje je preuzela garanciju, te što se plaćaju kamati prema nominalnoj vrijednosti. Novčana se vrijednost državnih zadužnica i drugih vrijednostnih papira, ustanovljuje po njihovom tečaju u novcu na budimpeštanskoj, dogodice na bečkoj burzi. Ako li na kratko izostane naznaka burzovne cijene, onda se ustanovi vrijednost polag ovoga tečaja, koji odgovara najbližje ubilježenoj cijeni u zadnja tri mjeseca.

Zadužnice i vrijednostni papiri, kojim se cijene ne bilježe na burzama, ne procjenjuju se po pisanoj (nominalnoj) vrijednosti, nego je za takove slučajeve vlastna privatna stranka kao i javna blagajna zahtijevati procjenu po mjestnoj oblasti.

Vrijednostni papir sastoji iz obveznice i kuponskog arka. Kuponski se arci izdaju na 10 godina sa 20 kupona, koji se plaćaju naknadno i dospijevaju svake pol godine.

Kuponski arak ima talon, na temelju kojeg se nakon izmaka posljednjeg kupona dobije novi kuponski arak prema potrebi s novim talonom. Brojevi obveznice moraju se slagati sa brojevima na talonu i kuponima. Izuzimlju se samo one državne zadužnice, koje su izdane bez talona.

Ako se talon radi preuzeća novoga kuponskoga arka ne predoči za tri godine, računajući od dana dospelosti posljednjega kupona, tada je za polučenje novoga kuponskoga arka nužno, da se osim talona i vrijednostni papir predoči. Kamati se izplaćuju na temelju kupona, ako nisu oštećeni i zastarjeli.

Glavna su obilježja kupona broj obveznice, ili slovo i broj obveznice, stupanj vrijednosti kupona, vrijeme dospelosti i izbočeni pečat.

Tražbina označena na kuponu zastaruje nakon šest godina nakon dana dospelosti. Onaj, koji izgubi vrijednostni papir, ili mu je drugim načinom uništen, može moliti sudbeni usmrtni postupak.

Usmrtbeni postupak glede državnih vrijednostnih papira spada u djelokrug budimpeštanskoga trgovačkoga i mjenbenoga sudbenoga stola. Iznimku prave hrvatsko-slavonske zemljorazteretne obveznice, glede kojih je zagrebački kralj. sudbeni stol nadležan. Glede ostalih vrijednostnih papira treba moliti usmrtni postupak kod onoga sudbenoga stola, koji je pogledom na sjedište ili nastan izdatnika, nadležan na riješenje trgovačkih poslova.

Ako se ne izgubi ili ne uništi sam vrijednostni papir, nego jedino njegovi kuponi, tada će uslijed propisne molbenice posjednika vrijednostnoga papira, kojoj se imade priložiti vrijednostni papir ili mjesto njega isprava, koja ima potpun dokaznu silu, da stoji molitelju na raspolaganje vrijednostni papir, nadležni sud izdati nalog za to, da se vrijednost naznačenih i tečajem zagodnoga roka ne odkupljenih kupona isplati donosniku vrijednostnoga kupona.

Druge su zastare i potrebni prilozima za molbenicu, da se provede usmrtbeni postupak, potanko ustanovljeni u zakonskom članku XXXIII.: 1881. zajedničkoga hrvatsko-ugarskoga sabora.

Manjkave ili oštećene vrijednostne papire zabranjeno je primati u ime jamčevine ili drugčije.

Svaki se vrijednostni papir može na ime stanovite zaklade, moralne ili privatne osobe vinkulirati. Blagajne vinkuliraju efekte samo takovih zaklada, za koje se zna, da su trajne, te da neće morati u skoro vrijeme prodavati svoje vrijednostne papire.

Vinkuliranje se obavlja neposredno u onom zavodu, koji je izdao vrijednostne papire. Zavod zadrži kuponski arak, a vinkuliranu obveznicu uruči vlasniku s platežnim arkom, na temelju kojeg sastavlja namire i podiže dospjele kamate.

Zadužnice državne i srebrne rente šalju se iznimno na vinkulaciju putem kr. državne blagajne. Više zadužnica iste vrsti može se prigodom vinkulacije skupa spisati (unificirati) u jednu zadužnicu. Srećke i zadužnice, koje su podvržene ždrijebanju, ne mogu se unificirati, već se mora vinkulirati napose svaka pojedina zadužnica. Od toga se izuzimlju, to jest mogu se unificirati, zemljorazteretnice i zemljoodkupne zadužnice, te odkupnice vinske desetnice i regalnog prava.

Unificirane zadužnice dobivaju novi broj, a datirane su onog dana, kad su sastavljene. Zaduznice, koje se ne mogu unificirati prigodom vinkulacije, pridržuje isključivo svoj prvobitni datum i broj.

Odprema efekta na vinkulaciju ima se tako udesiti, da mu se priloži prvi naredni kupon, te da se za vremena odpreme tako, da se može prije obaviti vinkuliranje nego što dospijeva prvi kupon u zadužnici.

Tim se ukloni tako zvanom izravnjanja kamata, koje uvijek prouzrokuje kompliciranu provedbu u dnevniku.

Stoga je najbolje, da se one zadužnice, koje su vučenju podvržene, odmah odpreme na vinkulaciju, čim je nakon žrijebanja konstatovano, da nijedna od njih nije izvučena. Ostale se zadužnice, koje nisu podvržene vučenju, odpremaju na vinkulaciju nakon realizovanja posljednjeg dospjelog kupona. Primjerice se odpremaju na vinkulaciju zemljorazteretnice oko 10. svibnja i 10. studenoga svake godine, jer je do toga vremena pregledan izkaz vučenih razteretnica. Kad je više zemljorazteretnica, popišu se u jedan primjerak na izkaz, koji se sa zemljoraztereticama odpremi kr. zemaljskom vladinom unutarnjem odjelu kao zemljorazteretnom ravnateljstvu u Zagrebu — bilo prigodom vinkuliranja, bilo prigodom vučenja, kad se ima podignuti cijeli ili dioni iznos nominalne vrijednosti. U svakom se slučaju prigodom vinkuliranja i unificiranja zemljorazteretnica plaća bjelična pristojba od 20 filira, koja se priloži pošiljki. Namira za taj iznos nije potrebna, jer se prije plateža bjelične pristojbe ne može dobiti vinkulirana zemljorazteretnica.

Kod vinkuliranja zemljorazteretnica mora se dobro paziti, da li je ona izvučena u cijeloj nominalnoj vrijednosti ili samo u dionom iznosu. Ako je s cijelim iznosom izvučena onda se ima podignuti uz uredovnu namiru poslije šest mjeseci nakon obavljenog vučenja cijela nominalna vrijednost. Namira glasi:

N a m i r a.

Na K slovom:, koju je svotu podpisana blagajna u gotovom primila iz kr. drž. kao zemljorazteretne blagajne u Zagrebu u ime otpadajućeg iznosa za realizovanje dne 30. travnja 191. izžrijebanu zemljoraztereticu

(dtto) broj . . list A vrhu ili (dtto) broj . . vrhu s kuponi od

Isto se tako na uredovnu namiru podigne dioni iznos izžrijebane zemljorazteretnice. Kad je samo dioni iznos zemljorazteretnice izvučen, onda se dobije na izžrijebanu svotu zemljorazteretnica sa novim brojem, a za izžrijebanu gotov novac.

(Svršit će se)

Osobne vijesti.

Odlikovanje. Njegovo cesarsko i kraljevsko Apostolsko Veličanstvo blagoizvoljelo je Previšnjim riješenjem, izdanim u Beču dne 2. prosinca 1913., premilostivo odlikovati minist. savjetnika Josipa Hava sa prigodom njegovog na vlastitu molbu uslijedjelog umirovljenja, u priznanje njegovog mnogogodišnjeg vijernog i korisnog službovanja komturnim krstom reda Franje Josipa.

Imenovanja. Kr. ug. ministar za poljodjelstvo imenovao je u području kr. šum. ureda na Sušaku kr. šum. inžinire Stjepana Urbánszky - a te Pavla Melcsiczky - a kr. šum. nadinžinirima u VIII. plaćevnom razredu, kr. šum. inž. pristava Bélu Jellmanna kr. šumarskim inžinierom u IX. plaćevnom razredu, a kr. šum. inž. vježbenika Vinka Fodora kr. šumarskim inžinirskim pristavom u X. plaćevnom razredu, zatim kr. šum. inžinirske pristave Mihajla Finke - a i Valentina Schaaba kr. šum. inžinirima u IX. plaćevnom razredu, zatim Josipa Balena i Andriju Koprića privremenim kr. šumarskim inžinirskim vježbenicima, nadalje obnašao je premjestiti kr. šumarskog inžinirskog pristava Oktaviana Aarona iz Vinkovci u Karlobag u područje kr. šum. ureda na Sušaku te mu povjerio upravu kr. šumarije u Karlobagu. Nadalje u središtu kr. nadšum. ureda u Vinkovci povjerio je kr. šumarskom nadinžiniru i reditelju Stjepanu Jakabu obavljanje poslova kontrolirajućeg činovnika i kr. šumarskom inžinirskom pristavu Ottonu Jurovichu privremenu upravu ovdašnjeg šumskog rediteljstva.

Ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije imenovao je šumarske povjerenike i to Antuna Jovanovca, kod kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove, te Rudolfa Kolibaša kod kr. kotarske oblasti u Slatini, kr. županijskim šumarskim nadzornicima II. razreda u IX. činovnom razredu sa sustavnim berivima, ostavljajući prvo na dosadašnjem mjestu njegova službovanja, dočim potonjega podjedno premjestiti kr. županijskoj oblasti u Ogulinu. Nadalje je premjestio kr. šumarske povjerenike i to: Antuna Resza od kr. županijske oblasti u Bjelovaru, kr. kotarskoj oblasti u Sisku; Rafaela Dvoržaka od kr. kotarske oblasti u Križevcima, onoj u Dugomselu, te Ivana Königa od kr. kotar. oblasti u Sisku onoj u Ludbregu, zatim kr. kotarske šumare I. razr. i to: Petra Petrovića od kr. kotarske oblasti u Vrbovskom, onoj u

Iloku; Dušana Weinera od one u Iloku, kr. županijskoj oblasti u Bjelovaru, te Velimira Köröskényia od kr. kotarske oblasti u Dugomselu, onoj u Križevcima, Ljubomira Bugarovića od kr. kotarske oblasti u Ivancu onoj u Gračacu, Paju Popovića od kr. kotarske oblasti u Gračacu k onoj u Slatini.

Promjene kod drž. šum. uprave. Temeljem previšnje dozvole od 18. prosinca 1913. umirovio je kr. ug. ministar za poljodjelstvo, uz priznanje mnogogodišnjeg vjernog službovanja koncem siječnja 1914. trajno kr. šumarskog nadsavjetnika Vilima Tölga, a podjedno povjerio je kr. ug. ministar za poljodjelstvo upravu kr. šumarskog ravnateljstva u Zagrebu kr. šumarskom nadsavjetniku Juliju Ulreichu.

Umirovljenje. Koncem siječnja o. g. umirovljen je dosadašnji upravitelj kr. šumarskog ravnateljstva u Zagrebu kr. šum. nadsavjetnik Vilim Tölg nakon skoro 40-godišnjeg službovanja na vlastitu molbu, uz Previšnje priznanje za svoje mnogogodišnje vjerno službovanje, ter se je nastanio u Zagrebu.

Nadsavjetnik Tölg rodio se je dne 18. svibnja 1852. u Stefultó, županija Hont u Ugarskoj, te je nakon syršenih srednjoškolskih nauka polazio kr. ug. šumarsku akademiju u Ščavnici.

Počam od 7. listopada 1874. služio je kao kr. ug. šum. vježbenik kod šum. rediteljstva u Mehadiji, područja kr. ug. šum. ravnateljstva u Temešvaru, zatim u Bezterczebanyi i u Liptó-Ujvaru, te bje koncem 1879. u istom svojstvu premješten na državno dobro u Fužini, koje je tada stajalo pod upravom kr. ug. ministarstva financija.

Ondje je bio godine 1880. promaknut šumarom i godine 1886. prigodom organizacije državne šum. službe u Hrvatskoj i Slavoniji imenovan nadšumarom i upraviteljem kr. šumarije u Novoj Gradiški.

Danom 1. siječnja 1901. imenovan šumarnikom, bio je premješten kao kontrolni činovnik šumarskom ravnateljstvu u Zagrebu.

Početkom siječnja 1906. bila mu je povjerena uprava kr. šumarskog ureda u Otočcu, gdje je 1. srpnja te iste godine postao šum. savjetnikom. Godine 1907. premješten je šum. ured iz Otočca na Sušak, te je on tamo u svibnju 1910. postao kr. šum. nadsavjetnikom i podjedno premješten u Zagreb u svojstvu zamjenika predstojnika kr. šumarskog ravnateljstva, gdje je sve do svog umirovljenja službovao.

Njegova otvorena, iskrena narav, njegova pravoljubivost, te vazda prijatno i kolegijalno susretanje prema svojim podređenim, osiguravaju mu trajnu i ugodnu uspomenu među njima, koja se nije samo pokazala dne 3. veljače t. g., kada se od njega cijelokupno činovništvo šumskog ravnateljstva, rediteljstva i šum. računovodstva, pod vodstvom kr. šum. savjetnika A. Ružičke opraštalo, već i kod zajedničkog prijateljskog sastanka u hotelu Royalu, kojemu su sastanku svi upravitelji šumarija bez poziva prisustvovali.

Tom zgodom oprostio se je od njega u ime sviju vrlo biranim srdačnim riječima sadašnji šum. ravnatelj, kr. šum. nadsavjetnik Julio Ulreich.

Želimo našem staromu kolegi i prijatelju, da još mnogo godina u podpunom zdravlju u krugu svoje velecijenjene obitelji uživa zasluženu mirovinu.

Društvene vijesti.

Pripomoćnoj zakladi hrv. slav. šumar. društva utemeljenoj u spomen pok. nadšumara Vjek. Kőröskényi-a pristupio je Milan Grozdanić kot. šumar ogulinske imovne općine uplativ jednom za uvijek 10 kruna.

Oglas dražbe stabala.

Na dne 12. ožujka 1914. u 10 sati prije podne obdržavati će se kod podpisanog šumsko-gospodarstvenog ureda javna pismena dražba vrhu 1413 jelovih, 8590 bukovih i 76 javorovih stabala porazdijeljenih u 18 skupina, a procijenjenih na 105.389 kruna.

Dražbovati će se samo na pismene, propisno biljegovane i sa 5% žaobine providjene ponude, koje moraju biti gori rečenog dana, do određenog sata predane kod ovoga ureda. — Na kasnije prispele i brzojavne ponude neće se uzeti obzira.

Naposebni dražbeni uvjeti mogu se uviditi za vrijeme uredovnih sati kod ovoga ureda, te kotarskih šumarija u Ogulinu, Plaškom, Brinju, Senju i Modrušu.

Šumsko-gospodarstveni ured ogulinske
imovne općine.

U Ogulinu, dne 11. veljače 1914.

Broj 23-1914.

Dražba hrastovih stabala.

Temeljem dozvole kr. zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove od 18. rujna 1913. broj 62730. obdržavati će se u uredu kr. kot. oblasti u Garešnici na 8. ožujka 1914. u 11 sati do podne javna pismena ponudbena dražba na 741 komada hrastovih stabala, nalažećih se u šumi Luženjak zem. zajednice Stupovača sa 802·92 m³ trupaca, 234·65 m³ cjepeke, 1074·93 m³ tvoriva i 716 komada podvuka uz izkličnu cijenu od 127.327 K.

Pismene ponude imadu biti propisno biljegovane i providjene žaobinom od 10% izklične cijene, te zapečaćene predane kod predstojništva ove oblasti najkasnije do 11 sati do podne dana 8. ožujka 1913.

Pobliži dražbeni uvjeti mogu se uviditi za vrijeme uredovnih sati u uredu kr. kotarske oblasti u Garešnici i u Grubišnompolju.

Kr. kotarska oblast.

U Garešnici, dne 11. veljače 1914.

Upravitelj.

Dražba hrastovih stabala.

Kod kot. šumarije gradiške, imovne općine u Novojgradiški obaviti će se dne 15. ožujka 1914. u 10 sati prije podne javna pismena dražba 115 hrastovih stabala, nalazećih se u XII. okr. sreza „Visoka greda“ broj 35 (lugar Nezić-Gorice), procijenjenih na 5497 K 62 fil. — nadalje 54 hrastovih stabala nalazećih se u okr. XV. sreza Ključ gornji broj 39 (nadlugar Brkanac—Sičice) procijenjenih na 1522 K 88 fil.

Ponude imaju glasiti za svaku hrpu stabala posebno.

Ponudi ima se priložiti 5% od procjenbene svote.

Dostalac dužan je kupovninu uplatiti odmah.

Brzajavne ili prekasno predane ponude neće se uzeti u obzir.

Poblži dražbeni uvjeti mogu se doznati kod kotarske šumarije u Novojgradiški za vrijeme uredovnih sati

Upravitelj.

Broj 841 ex 1914

Natječaj.

Kod podpisanog gospodarstvenog ureda imade se popuniti mjesto računarskog pristava u XI. činovnom razredu sa sustavnim berivima.

Za popunjenje toga mjesta razpisuje se ovime natječaj do 10. ožujka 1914.

Molbe imaju obložene biti sa :

1. Krstnim listom.
2. Liječničkom svjedočkom.
3. Svjedočkom zrelosti bilo kojega srednjega učilišta.
4. Svjedočkom o ponašanju.
5. Domovnicom.
6. Izpravama o dosadanjem službovanju.

Prednost imaju molitelji, koji su nakon svršenih nauka u kojem bankovnom zavodu ili u sličnoj računarskoj struci službovali.

U javnoj službi nalazeći se natjecatelji imaju svoje molbe predložiti putem predpostavljene si oblasti, a ostali izravno ovom gospodarstvenom uredu.

Namještenje je privremeno, dok molitelj ne položi izpit propisan za protustavničku službu kod imovnih općina.

Šumsko-gospodarstveni ured ogulinske
imovne općine.

U Ogulinu, dne 15. veljače 1914.

Br. 217/1914.-pol.

Požega, dne 10. veljače 1914.

Predmet: Nadlugara mjesto popuniti.

Natječaj.

Uslijed zaključka grad. zastupstva od 10. siječnja t. g. br. 29/sj. imade se kod ovoga poglavarstva popuniti mjesto gradskoga nadlugara.

S tim mjestom skopčana su slijedeća godišnja beriva i to: plaća 1000 kruna, stan u naravi u lugarnici, putni, poslovni i uredski pisarnički paušal 240 kruna, paušal za odijelo i obuću 60 kruna, 5 hvati deputatnog ogrijevnog drva cjepanica II. razreda, uživanje 2—3 jutra šumskih čistina, te besplatno pašarenje i žirenje dvajuh komada rogate marve, odnosno svinja.

Molitelji imadu svoju vlastoručno pisanu molbu podnijeti najkasnije do 10. ožujka o. g. putem svojih predpostavljenih oblasti ovome poglavarstvu, te ju obložiti krsnim listom, da li je oženjen ili ne, liječničkom svjedočbom, da je podpuno zdrava i za nadlugarsku vanjsku službu sposobna tijela, svjedočbom o položenom državnom ispitu za lugarsku, odnosno šumsko-tehničku pomoćnu službu, svjedočbom o neporočnosti i moralnom ponašanju, te napokon svjedočbom o dosadanjoj svojoj stručnoj uporabivosti.

Prednost imati će oni, koji su takovu službu kod većih vlastelinstva ili inače vršili, te da donekle mogu upravljati sa više podčinjenih lugarija.

Prema dokazanoj svojoj uporabivosti i marljivosti, nije isključena mogućnost, da namještenom, nakon definitivnog namještenja bude osigurana prema statutu opskrbnina koli za njega toli i za njegovu udovu i djecu.

Gradonačelnik: u. z.

100 jutara vlastitih kultura. Garantirano najbolje kvalitete **Šumsko sjemenje**, sjemenje od voćaka i sjemenje trava. Mješavine sjemenja od trava. Šumske biljke, biljke za živice, divljake itd. Četinjače, ruže, voćke i drveće za drvorede

Adalbert Farogó

Waldsamenklenganstalt und Baumschule k. u. k. Hoflieferant Zalaegerszeg (Ugarska)

Cjenici i ponude šalju se na zahtjev!